

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Til høringsinstansene

Dato: 24.03.2014

Vår ref: 14/51-2 KAA

Deres ref:

Invitasjon til høring - Undervisningstjenesten i Den norske kirke

Kirkerådet sender med dette saken «Undervisningstjenesten i Den norske kirke» (KR sak 14/14) på høring med sikte på behandling i Kirkemøtet 2015.

I forlengelsen av de siste årenes avklaringer og vedtak vedrørende diakontjenesten i Den norske kirke reises nå spørsmål om tjenesteforståelse, vigsling og liturgisk bekledning for øvrige viglede stillingsgrupper. Undervisningstjenesten i Den norske kirke har vært i sterk utvikling de siste ti årene, særlig på grunn av innføringen av trosopplæringsreformen.

Høringen inneholder spørsmål om følgende tema:

- 1) Stillingsstruktur og kompetansekrav for kirkelige undervisningsmedarbeidere
- 2) Vigsling
- 3) Sakramentsforvaltning
- 4) Tjenestedrakt

Høringssvar sendes innen 16.06.2014 til post.kirkeradet@kirken.no.

Med vennlig hilsen

Gerd Karin Røsæg e.f.
ass. direktør

Paul Erik Wirgenes
avdelingsdirektør

Høringsinstanser

Biskopene

Bispedømmerådene

Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo

Det praktisk-teologiske seminar

Det teologiske menighetsfakultet

Misjonshøgskolen

Kirkelig utdanningscenter i nord

NLA høghskolen, Bergen og Oslo

Høghskolen i Volda

Dronning Mauds Minne høghskole

Diakonhjemmets høghskole

KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

Kirkelig undervisningsforbund

Den norske kirkes presteforening

Det norske diakonforbund

Musikernes fellesorganisasjon

Fagforbundet, seksjon kirke, kultur og oppvekst

Fagforbundet Teologene

Kirkeansatte

Følgende utvalgte fellesråd:

Alta, Asker, Bergen, Dovre, Hamar, Haram, Haugesund, Hemnes, Karasjok, Kristiansand, Molde, Moss, Nøtterøy, Orkdal, Siljan, Skedsmo, Sogndal, Sola, Vestvågøy, Ål.

Følgende utvalgte menighetsråd:

Avaldsnes, Bragerne, Holmlia, Lunner, Mandal, Mo i Rana, Nannestad, Nanset, Nordreisa, Oppegård, Ringsaker, Steinkjer, Stord, Strusshamn, Sverresborg, Ulstein, Vestre Aker.

I tillegg legges høringen ut på www.kirken.no med invitasjon til andre som ønsker å avgi høringssvar.

Invitasjon til høring - Undervisningstjenesten i Den norske kirke

Sammendrag

Plan for trosopplæring GUD GIR – VI DELER innledes med å slå fast at «*Kirkens grunnleggende oppdrag er å gjøre til disipler ved å døpe og lære å holde alt Jesus har befalt.*»

Den norske kirke har med Trosopplæringsreformen de siste ti årene trappet opp innsatsen på opplæringsfeltet vesentlig. Fra 2003 har bevilgningene til reformen blitt trappet opp hvert år over statsbudsjettet. I 2014 er bevilgningen på 315 millioner kroner og alle menigheter i Den norske kirke mottar fra i år midler til å bygge ut et styrket og fornyet tilbud om trosopplæring. Dette er en satsning som vekker oppmerksomhet i våre søsterkirker i Norden og andre kirker vi er i kontakt med. Trosopplæringsreformen er vesentlig i arbeidet med å videreutvikle Den norske kirke som folkekirke. Før reformen startet opp i 2003 var det om lag 240 årsverk innen kirkelig undervisning i Den norske kirke. I 2014 anslås omfanget å ha kommet opp i ca. 550 til 600 årsverk. Dette innebærer at alle landets menigheter som del av denne prosessen arbeider med hvordan undervisningsoppdraget kan tilrettelegges på best mulig måte i deres konkrete situasjon. Denne utredningen og behandlingen av undervisningstjenesten tar sikte på å bekrefte at en ordnet undervisningstjeneste er nødvendig for å ivareta kirkens oppdrag på en måte som svarer til dagens situasjon og behov. Det vil danne grunnlag for fortsatt utvikling og kvalitet på kirkens undervisningstjeneste.

Kapittel 1 gjør rede for sakens bakgrunn ved å vise til at de siste årenes avklaringer og vedtak vedrørende diakontjenesten i Den norske kirke har tydeliggjort behov for avklaring av tjenesteforståelse, vigsling og liturgisk bekledning for de øvrige vigslede stillingsgrupper. Undervisningstjenesten i Den norske kirke har vært i sterk utvikling de siste ti årene, særlig på grunn av innføringen av trosopplæringsreformen. Derfor ser denne utredningen ikke bare på katekettjenesten, men på undervisningstjenesten i Den norske kirke som helhet. Forståelse av katekettjenesten, vigsling og liturgisk drakt er sentrale spørsmål i utredningen og høringen.

Kapittel 2 gjør rede for utviklingen av tjenestemønsteret i Den norske kirke og spørsmålsstillinger som har vært drøftet i den forbindelse.

Kapittel 3 omtaler undervisningstjenesten og kirkens oppdrag, og hvordan denne har vært tilrettelagt i Den norske kirke med katekettjenesten.

Kapittel 4 «En mangfoldig tilrettelagt tjeneste» beskriver dagens situasjon når det gjelder stillingsstruktur, rekruttering, kompetanse og utdanning for kirkelige undervisningsmedarbeidere. Spørsmål om alternative veier til katekettjeneste reises i denne forbindelsen.

Kapittel 5 tar opp spørsmål om vigsling til undervisningstjeneste. Det anbefales videre vigsling for personer som er kvalifisert i henhold til kravene i tjenesteordning for kateket. Det anbefales å bruke «Vigsling til fast kirkelige tjeneste» som innvielse til undervisningstjeneste for øvrige kirkelige undervisningsmedarbeidere i fast stilling på minimum 50 prosent, for å markere kirkens kall og til tjenesten. Det reises spørsmål om hvorvidt navnet på denne handlingen bør endres. Det er ønskelig at en større andel av de kirkelige undervisningsmedarbeiderne på sikt kan bli kvalifisert for vigsling til katekettjeneste.

Kapittel 6 omhandler undervisningsoppdraget i menighetens gudstjenesteliv. Gudstjenestens sentrale plass i kirkens undervisning gjør det naturlig og ønskelig med et

tverrfaglig samarbeid om planlegging og gjennomføring av de gudstjenestene der menighetens undervisningsoppdrag på en særlig måte står i fokus. Begrunnet i en helhetlig forståelse av læring i kirken, og i menighetens behov for sakramentsforvaltning, reises spørsmålet om hvorvidt sakramentsforvaltning kan inngå i en vigslet katekettjeneste. Behovet for nattverd på ungdomsgudstjenester og leir, som Ungdommens kirkemøte har påpekt, kan imøtekommes ved at biskopen gir fullmakt til at menighetspedagoger, andre undervisningsmedarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere kan forrette nattverd ved bestemte anledninger i et avklart omfang, jfr. tjenesteordning for biskop, § 10.

Kapittel 7 omhandler tjenestedrakt for vigslede undervisningsmedarbeidere. Det foreslås at kateket skal bruke alba med stola som liturgisk bekledning. Høringsinstansene inviteres til å gi innspill på hvordan stola for kateket kan utformes.

Videre saksgang:

Høringsfrist er satt til 16.juni 2014. Kirkerådet vil behandle saken i september 2014 og Bispemøtet gir sin læremessige uttalelse i oktober. I desember vil Kirkerådet ta stilling til om saken skal fremmes for behandling og vedtak i Kirkemøtet 2015.

1. Bakgrunn

I forlengelsen av de siste årenes avklaringer og vedtak vedrørende diakontjenesten i Den norske kirke, reises nå spørsmål om tjenesteforståelse, vigsling og liturgisk bekledning for vigslede stillingsgrupper. Kirkemøtet 2013 vedtok at vigslet diakon i liturgisk tjeneste bærer skråstola (sak KM 08/13 «Skråstola for diakoner», punkt 1). Kirkemøtekomiteen ba Kirkerådet «innen rimelig tid å utrede vigslingstegn for kantorer og kateketer og se dette i sammenheng med det utredningsarbeidet som er i gang». (Komiteens merknader, punkt 6.). Grunnlaget for vedtaket om at vigslet diakon i liturgisk tjeneste bærer skråstola ligger i saken «*Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster*» som ble behandlet på Kirkemøtet i 2011 og som bygget på en utredning fra Bispemøtet i mars 2010 (BM 03/10). Bispemøtet fastslår i BM sak 03/10 at en ordnet diakontjeneste i menighetene er av avgjørende betydning for Den norske kirke etter følgende refleksjon om kirkens tjenestemønster:

Det er ut fra Det nye testamentet ikke mulig å argumentere for ett bestemt tjenestemønster som gyldig til alle tider. Tvert om er det nettopp et poeng at Ånden er fri til å gi sine gaver slik det tjener kirken og dens oppgaver i den aktuelle konkrete situasjon. [...]
Kirken må i den enkelte situasjon både fastholde de nødvendige tjenestene og lytte etter Åndens ledelse og spørre hvordan dens mønster av tjenester samsvarer med kirkens dens identitet og bidrar til å realisere dens oppdrag under de rådende forhold. Bispemøtet er i dagens situasjon av den oppfatning at en ordnet diakontjeneste i menighetene er av avgjørende betydning for Den norske kirke, og mener denne bør styrkes ...»

Videre uttalte Bispemøtet at kirkens konkrete tjenestemønster ikke er statisk, men noe kirken til enhver tid må utforme under Åndens ledelse og at «*diakontjenesten i vår kirke etter Bispemøtets vurdering står på et solid selvstendig teologisk grunnlag*». Bispemøtet gir uttrykk for en forståelse av de ulike tjenestene i kirken, som selvstendige tjenester innenfor rammen av fellesskapet av tjenester i kirken, ikke som aspekter av den særskilte tjenesten med å lære ordet og forvalte sakramentene som omtales i Confessio Augustana artikkel V (CA V):

Heller enn å forstå ulike konkrete tjenester som ulike aspekter ved én enkelt tjeneste, er det etter Bispemøtets mening mer sakssvarende å forstå dem som selvstendige tjenester

innenfor rammen av fellesskapet av tjenester i kirken. Dette svarer bedre til tanken om kirken som en kropp med mange ulike lemmer (1 Kor 12), der enheten er forankret i kroppen som helhet, ikke i relasjonen til ett bestemt lem. Nettopp gjennom sin forskjellighet bidrar de ulike tjenestene til kirkens felles liv og oppdrag.

Undervisningstjenesten i Den norske kirke har vært i sterk utvikling de siste ti årene, særlig på grunn av innføringen av trosopplæringsreformen. Derfor ser denne utredningen ikke bare på katekettjenesten, men på undervisningstjenesten i Den norske kirke som helhet. Forståelse av katekettjenesten, vigsling og liturgisk drakt er sentrale spørsmål i utredningen og høringen.

I tillegg innebærer denne utredningen også en oppfølging av Kirkemøtets vedtak i sak 07/08 «Trosopplæringsreformen», punkt 12 og 13:

12. Kirkemøtet gleder seg over at det i løpet av prosjektperioden er rekruttert mange medarbeidere med ulik type kompetanse. Ved overgang til reformens gjennomføringsfase må det foretas en gjennomgang av den kirkelige stillingsstruktur med tanke på ansvars- og ledelsesforhold når det gjelder trosopplæringen for å bidra til en tjenlig organisering av arbeidsfeltet som helhet. Dette må skje i dialog med partene i arbeidslivet.

13. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å vurdere kompetansekrav med utgangspunkt i nåværende profesjoner og framtidige behov på trosopplæringsfeltet. Kirkerådet bes om å vurdere ordninger for godkjenning av utdanning på lavere nivå enn master innenfor undervisning, diakoni og kirkemusikk i denne sammenheng (jfr KM sak 06/02, pkt 4).

2. Tjenestemønsteret i Den norske kirke

Allerede i 1938 ble det foreslått i Skagestadkomiteens innstilling å etablere nye tjenestekategorier i tillegg til prestetjenesten i Den norske kirke. Fram til 1949 var det kun presten, som i følge ordinasjonsritualet, hadde hovedansvar for forkynnelse, undervisning og diakoni i menigheten. «Ritual for innvielse av lege kristne til menighetstjeneste» ble vedtatt i 1949 og åpnet for større bredde i kirkelige stillinger. Bispemøtet 1964 peker på at presten ikke rekker over de mange utfordringer de står overfor i en tid som stiller stadig nye krav¹. I 1965 følger Bispemøtet opp saken og uttaler: ”Etter det som hittil foreligger, synes utviklingen og drøftelsene i kirken å gå i retning av stillinger som menighetssekretær og kateket ved siden av prest og diakon”². I 1967 behandlet Bispemøtet ”Differensiering av menighetstjenesten. Opprettelse av kateketembete i Den norske kirke”. Bispemøtet uttalte at spørsmålet om større differensiering av tjenestene tvinger seg fram av mange grunner, og at det vil være i samsvar med nytestamentlig tankegang om man «uten å rokke ved prestens sentrale stilling som forvalter av ord og sakrament – søkte å bygge ut en mer selvstendig undervisningstjeneste og diakonitjeneste ved siden av prestetjenesten».³

Det frivillige kirkeråds reformkommisjon av 1965 hadde som mandat ”Å gjennomtenke kirkens stilling i dagens samfunn og vurdere det behov og de muligheter som finnes for reformer som kan bidra til at kirken blir bedre i stand til å fylle sine oppgaver i vårt folk.[...]”. Reformkommisjonens innstilling fra 1969 danner grunnlag for den stillingsstrukturen som ble bygget opp i Den norske kirke på 70- og 80-tallet. Kommisjonen ga en teologisk og kirkelig begrunnelse for en differensiert tjeneste, ved å slå fast at dette er forenlig med kirkens lære om embetet slik det er beskrevet i Confessio Augustana (CA) artikkel V. Det mangfoldige tjenestemønsteret som

¹ BM sak 19/64

² BM sak 26/65

³ BM sak 32/67

beskrives i NT og urkirken brukes også som argument for at ulike utforminger ut fra menighetenes behov er forenlig med tanken om at embetet er ett (Reform av Den norske kirke 1969).

Kirkemøtet har i dag fastsatt tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for følgende tjenester i Den norske kirke som det vigsles til: kateket, diakon, kantor, menighetsprest og biskop. I tillegg er det etablert en ordning for vigsling til fast kirkelig tjeneste.

2.1 De senere års arbeid med tjenesteforståelse i Den norske kirke

Gjennom økumeniske impulser og avtaler, kom tanken om det tredelte embetet med biskop, prest og diakon som et supplerende perspektiv til tanken om det differensierte embete i Den norske kirke. Det engelske begrepet «ordained ministry», som også kan være et flertallsord, brukes her for det som i den norske oversettelsen gjengis med entallsordet «embetet». I det såkalte Limadokumentet «Dåp, nattverd, embete» (1982) lanseres dette som en mulig felles økumenisk modell som kan «tjene som et uttrykk for den enhet vi søker og også som et middel for å oppnå denne enheten.» Fellesuttalelsen fra Porvoo med Porvoo-erklæringen kom som resultat av samtaler mellom de lutherske kirkene i Norden og Baltikum og de anglikanske kirkene i England, Skottland, Irland og Wales. Avtalen innebærer at kirkesamfunnene godkjenner hverandres dåp, nattverd og bispeembete, og at døpte medlemmer av de enkelte kirker kan betraktes som medlemmer av andre kirker i kirkefellesskapet. Innen kirkefellesskapet kan biskoper, prester og diakoner gjøre tjeneste i hverandres kirker uten ny ordinasjon eller vigsling. Ett av avtalepunktene innebærer en forpliktelse til «å arbeide for å nå fram til en felles forståelse av diakontjenesten» (vii). Porvoo-avtalen ble fra norsk side godkjent av Kirkemøtet i 1994.

Kirkemøtet 1998 behandlet saken «Vigsling av kantorer» og gjorde følgende vedtak:

«På bakgrunn av den dyptgående uenighet om de ulike tjenesters forhold til det kirkelige embete som arbeidet med vigsling av kantorer på ny har avdekket og dokumentert, vil Kirkemøtet be Kirkerådet nedsette et eget utvalg som kan gjennomføre den embetsteologiske avklaring som et stort antall av høringsinstansene ber om og som Bispemøtet anbefaler. Det forutsettes at arbeidet tar hensyn til de økumeniske samtaler vår kirke har deltatt i, og at utvalget avslutter sitt arbeid slik at saken kan komme opp innenfor rammen av inneværende kirkemøteperiode.» (Sak KM 10/98, vedtakspunkt 7).

Den embetsteologiske utredningen «*Embetet i Den norske kirke*» ble sendt på høring i 2001. Utvalget som sto bak utredningen var enige om forståelsen av prestedtjenesten og biskopens tjeneste, som tjenester innenfor det kirkelige embete. Diakontjenesten og katekettjenestens status var det ulike syn på, mens utvalget sto sammen i synet på kantorens tjeneste som en lek tjeneste. De avgrenset seg mot en hierarkisk forståelse av embetet. Utvalgets mindretall anbefaler at Den norske kirke vurderer «hvorvidt et permanent og karitativt diakonat kan innpasses i et tredelt embetsmønster slik at det ene *ministerium ecclesiasticum* favner ulike oppdrag og en mer variert kompetanse.» For å komme til rette med den etablerte struktur i Den norske kirke med prest, kateket og diakon, foreslo utvalget en omforming av katekettjenesten. Deres anbefalinger når det gjelder katekettjenesten er sammenfattet slik i sak KM 10/01 *Embetskomiteens innstilling*:

Når det gjelder "undervisningsansvaret og kateket-tjenesten" har utvalget en intensjon om å foreta en grenseoppgang mellom prest og kateket, og foreslår derfor at kateket-tjenesten omformes slik at undervisningsoppdraget videreføres i form av en tjeneste med pedagogisk spesialkompetanse og karakter. Til denne tjenesten vigsles det med en vigsling som er tydeliggjort i forhold til prestedtjenesten. I forlengelsen av dette foreslås det at de av de nåværende kateketer som er kvalifisert og motivert til det, kan ordineres

til prestetjeneste. Dette er en overgangsordning for kateketer som er i tjeneste når denne nye ordning gjennomføres.

Ett utvalgsmedlem vil videreføre kateket-tjenesten som en egen tjenestekategori innenfor en modell hvor "tjenesten med Ord og sakrament" gis en utvidet forståelse, der også undervisningen og det karitative element inkluderes på linje med prestetjenesten, eller subsidiært som en egen tjenestekategori utenfor embetet.

Kirkemøtet svarte på dette i sin behandling av embetskomiteens innstilling med følgende vedtak: «*Katekettjenesten videreføres som en egen tjeneste og profileres ytterligere i retning av dåpsopplæring på alle alderstrinn*». Kirkemøtet ba om en nærmere utredning for å komme til en videre avklaring av «*Muligheten for å tenke på en ny måte om diakonatet, i forhold til vår kirkes forståelse av preste- og bispetjenesten. I denne forbindelse bør også tanken om et såkalt samlediakonutredes*.» (Sak KM 10/01, vedtakspunkt B).

Også Bispemøtet understreker katekettjenestens betydning gjennom følgende uttalelse: *Bispemøtet vil sterkt understreke katekettjenestens store betydning. Skal den "omformes" slik embetsutredningen slår til lyd for, må dette i så fall innebære en styrking av undervisningstjenesten.* (BM sak 18/01: Embetet i Den norske kirke)

Utredningen *Diakonal tjeneste i Den norske kirke* fulgte opp vedtaket fra 2001. Utredningen munner ut i forslaget om at «*diakontjenesten kan forstås som en del av den ordinerte tjenesten*». Bispemøtet sluttet seg i BM sak 32/04 i hovedsak til konklusjonene og anbefalingene i utredningen. I sin konklusjon uttaler de følgende, som også inkluderer en vurdering av katekettjenesten: «*I Den norske kirke er en forståelse av diakontjenesten som delaktig i den ordinerte tjeneste i virkeligheten ingen nyhet, all den tid det har vært mulig å forstå vigslingen til diakon som en vigsling til kirkens embete. Tilsvarende gjelder for katekettjenesten*.»

Kirkemøtet behandlet i 2004 saken «*Diakonal tjeneste i Den norske kirke*». Kirkemøtet ber i vedtaket om «*at konsekvensene for kateket- og kantortjenesten av å tilrettelegge den ordinerte tjeneste som en flerdimensjonal tjeneste avklares nærmere. Det er nødvendig at disse tjenester avklares og styrkes som nødvendige tjenester i Den norske kirke*.» (KM sak 08/04, vedtakspunkt 4).

Kirkerådets direktør oppnevnte i 2007 en utredningsgruppe for å følge opp vedtaket i sak KM 08/04. Utvalget leverte i utredningen «*En flerdimensjonal tjeneste? Diakon, kateket og kantortjenesten som ordinert tjeneste? Konsekvenser og tjenlighet*» en grundig gjennomgang av dette sakskomplekset. Utvalget innhentet en egen utredning om katekettjenesten, «*Vigsling av kateket – til kva?*», utarbeidet av Jan Ove Ulstein (førsteamanuensis ved Høgskolen i Volda). Etter at denne utredningen var lagt fram ba Kirkerådet Bispemøtet om å avklare embetsforståelsen og tjenestemønsteret i vår kirke, også sett i forhold til de økumeniske avtaler som er inngått, særlig Porvoo-avtalen. Kirkerådets direktør ba Bispemøtet om å ta stilling til hvordan diakontjenesten skal forstås i Den norske kirke, og med det avklare diakontjenestens aktuelle teologiske og ekklesiologiske status, sett i forhold til prestetjenesten og kirkens tjenestemønster i det hele.

Bispemøtet behandlet saken «*Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster*» i mars 2010 (BM 03/10). Det tredelte embete avvises av Bispemøtet som en tjenlig modell for Den norske kirke i dagens situasjon. Dette begrunnes med at Den norske kirke ikke har en hierarkisk forståelse av forholdet mellom tjenestene, og at en begrensning i antallet tjenester til tre ikke er forenlig med Den norske kirkes nåværende tjenestestruktur og

vigslingspraksis: «I stedet for å tale om tjenestene som ulike dimensjoner ved den samme tjeneste, bør det tales om ulike tjenester innenfor det totale tjenestefellesskapet i kirken.»

De økumeniske implikasjonene ved en slik tjenesteforståelse kommenteres på følgende måte i Bispemøtets uttalelse:

«Et viktig spørsmål i økumeniske samtaler har vært muligheten for en gjensidig anerkjennelse av vigslede tjenester. Bispemøtet mener at en felles forståelse av diakontjenesten ikke er noen nødvendig implikasjon av Porvooerklæringens forpliktelse til «å nå fram til en felles forståelse av diakontjenesten». I og med Porvooerklæringen anerkjenner anglikanske og lutherske kirkers hverandres prestetjeneste og bispetjeneste, uten at man har noen felles forståelse av den struktur disse tjenestene inngår i. Etter Bispemøtets oppfatning bør en gjensidig anerkjennelse av diakontjenesten være mulig på liknende premisser. Bispemøtet håper at den avklaring som er gitt i og med denne uttalelsen kan være et bidrag til en slik prosess.»

Oppsummering, kapittel 2

- I behandlingen av spørsmål knyttet til tjenesteforståelse i Den norske kirke har det vært lagt vekt på betydningen av at katekettjenesten avklares og styrkes som en nødvendig tjeneste i Den norske kirke. (KM 10/01, BM 18/01 og KM 08/04)
- Om forholdet mellom de ulike tjenestene har Bispemøtet i sak BM 03/10 uttalt at «I stedet for å tale om tjenestene som ulike dimensjoner ved den samme tjeneste, bør det tales om ulike tjenester innenfor det totale tjenestefellesskapet i kirken».
- Den norske kirke har i dag fastsatt tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for følgende tjenester som det vigsles til: kateket, diakon, kantor, menighetsprest og biskop. I tillegg er det etablert en ordning for «Vigsling til fast kirkelig tjeneste».

3. Undervisningstjenesten og kirkens oppdrag

Bispemøtet beskriver kirkens oppdrag slik i sin uttalelse om diakontjenesten i kirkens tjenestemønster (BM, sak 03/10):

«Kirkens eksistens bygger på Guds frelseshandling i Jesus Kristus, slik den ble forberedt gjennom løfter og bud i den gamle pakt. Kirken skapes og fornyes gjennom å bli meddelt evangeliet om Jesus Kristus, i ord og sakrament. På dette grunnlag er også kirken kalt til å gi videre det den har fått, til å vitne om evangeliet både i ord og i handling. Likesom Faderen i kjærlighet til verden sender Sønnen, sender Jesus sine disipler (Joh 20,21)».

Jesu virke beskrives i Det nye testamentet som en lærergjerning overfor disiplene og mennesker han møtte. Evangeliene forteller at Jesus lærte i synagogene og der folk samlet seg om han, og om innholdet i det han lærte. Jesus har sendt kirken til verden med oppdrag om å gjøre alle folkeslag til disipler: «Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere» (Matt 28.18-20). I innledningen til GUD GIR - VI DELER forankres trosopplæringen i Den norske kirke i dette oppdraget: «Kirkens grunnleggende oppdrag er å gjøre til disipler ved å døpe og lære å holde alt Jesus har befalt.»

Undervisning og forkynnelse sto hverandre nær i urkirken. I Det nye testamentet brukes ordet «didasko» om undervisning og oversettes vanligvis med «å lære» og «paidevo» om oppdragelse av barn. I oldtiden var pedagogen en slave som fulgte barn på veien til og fra skolen og hjalp dem med hjemmearbeidet. Å lære å holde alt Jesus har befalt innebærer «å lære om veien», en måte å leve på.

Det nye testamente beskriver et mangfold av tjenester og nådegaver, inkludert lærere (Rom 12.7, 1 Kor.12.28, Ef 4.11). Å være lærer i Det nye testamentet er ikke identisk med avklaring av lærespørsmål, selv om Paulus ofte gjorde det. Vi kan se trekk av en

urkristen katekese i pastoralbrevene, og det vokste fram en kateketisk tradisjon i urkirken med tilknytning til dåpen, enten som forberedelse til dåp eller oppfølging etter dåp, jfr. Apg 8 om Filip og den etiopiske høvedsmannen.

Oldkirkens katekumenat ga voksne mennesker innføring i den kristne tro som førte frem til dåp. Første delen av gudstjenesten var kateketisk, *missa cathecumenorum*, med vekt på prekenen. Katekumenene kunne delta på denne delen av gudstjenesten, men ikke nattverddelen, *missa fidelium*. Fra 400-tallet var barnedåp vanlig da store deler av den voksne befolkningen var døpt. Foreldrene og fadderne fikk ansvar for dåpsopplæringen, støttet av presten gjennom voksenkatekumenat for foreldre og faddere.

Å undervise og å lære har altså vært i kjernen av kirkens oppdrag helt fra Jesu tid. Tilretteleggingen av katekumenatet har variert i de ulike tider og steder, men det har hele tiden vært en sentral dimensjon ved kirkens sendelse. Å forkynne evangeliet og lære hvordan en skal leve som kristen hører sammen. Gudstjenesten med vekt på prekenen har vært et sentralt lærested sammen med hjemmet. Etter hvert kom skolen med i et utbygget katekumenat.

Kirkens undervisning særpreges av en total tradisjonsformidling. I Plan for trosopplæring beskrives dette på følgende måte: «*Disiplene som gikk sammen med Jesus er gode forbilder på vandrere på troens vei. De ble kjent med Jesus ved å være sammen med ham, fikk undervisning, gjorde egne erfaringer og deltok i arbeidsfellesskapet. Slik fikk de oppleve tilhørighet og utvikle sin identitet som disipler. Å være Jesu disippel er å stå i et livs- og læringsforhold til den treenige Gud. Trosopplæring er derfor livslang læring.*»

3.1 Undervisningsoppdraget i Den norske kirke

Som luthersk kirke er Den norske kirke en barnedøpende og undervisende kirke med Den lille katekisme som bekjennesskrift. Den lille katekismen var et hjelpemiddel til daglig trosopplæring i hjemmet og kirken. Hjemmet og gudstjenesten er sentrale læringssteder i den Lutherske tradisjonen. Undervisningen og oppfølging av undervisning i hjemmene ble et sentralt element i utviklingen av prestedtjenesten i de lutherske kirkene. Etter hver ble skolen utbygd, og med innføring av konfirmasjonen som obligatorisk for alle i 1736, kom allmueskolen for at barna skulle lære katekismen og Pontoppidans forklaring. Skolen har hatt en sentral rolle i kirkens undervisning fra 1739. Folkeskolelovene for by og land i 1889 markerer overgangen fra kirkelig allmueskole til borgerlig folkeskole. Kristendomsfaget fikk følge av flere skolefag, og den nære forbindelsen mellom skolens kristendomsopplæring og prestens konfirmasjonsundervisning ble brutt.

Institutt for kristen oppseding (IKO) ble etablert i 1945 som en selvstendig institusjon med særlig fokus på kristendomsfaget i skolen. IKO har hatt og har en sentral rolle som kompetansesenter for kristendomsfaget i skolen, for samarbeid mellom kirke og barnehage/ skole og i utviklingen av kirkelig undervisning.

I forbindelse med arbeidet med grunnskoleloven i 1969 presiserte Stortingets kirke- og undervisningskomite at det er kirken som selv har ansvaret for å gi dåpsundervisning i kirkelig forstand.

Denne utviklingen i skolen, etterkrigstidens store barne- og ungdomskull og sekulariseringen i samfunnet utfordret kirken til å ta et mer selvstendig ansvar for dåpsopplæringen, og var en vesentlig begrunnelse for å etablere en egen kirkelig

undervisningsstilling. Lov om katekettjeneste ble vedtatt av Stortinget i 1969. Opprettelsen av katekettjenesten omtales i et eget punkt nedenfor.

Gjennom utvikling av «Undervisningsprogram for hjem og kirke (UPRO), bidro IKO til at kirken på 70- og 80-tallet bygget ut sitt katekumenat for hjem og menighet. Utredningen «Dåpspraksis og dåpsopplæring i Den norske kirke» ble avgitt til Bispemøtet i 1982, og dannet grunnlag for samtaleprosesser og forsøksarbeid som førte fram til at «Plan for dåpsopplæring» ble vedtatt av Kirkemøtet i 1991.

«Reform 97» medførte vesentlige endringer i grunnskolen med skolestart for seksåringer, tiårig skolegang og et nytt læreplanverk. Kristendomsfaget og det alternative livssynsfaget ble erstattet av faget «Kristendoms- religions- og livssynskunnskap (KRL) som skulle være et felles, ikke-forkynnende, obligatorisk fag for alle elevene. I 2008 ble faget erstattet av faget Religion, livssyn og etikk. Denne utviklingen i skolens undervisning tydeliggjorde behovet for at kirken måtte styrke sin opplæring for alle døpte.

I det politiske miljøet har det etter 1969 vært en økende erkjennelse av at staten har et ansvar for å bidra til å legge til rette for at kirken og andre trossamfunn selv kan få muligheter til å ivareta sitt opplæringsansvar overfor sine medlemmer. Etter forslag i Stortinget i 1996 startet arbeidet med å utrede tanken om lovfestet rett til dåpsopplæring. Dette utredningsarbeidet resulterte i NOU 2000:26 «...til et åpent liv i tro og tillit -Dåpsopplæring i Den norske kirke», som etter en bred høring ble behandlet på Kirkemøtet i 2001. Utredningen anbefalte at dåpsopplæring blir en lovfestet rett som gis til alle som er døpt og ønsker å bli døpt i Den norske kirke, forutsatt at det blir gitt nødvendige økonomiske ressurser til å innfri en slik rett. NOU 2000:26 danner bakgrunn for Stortingsmelding nr. 7 (2002–2003) «Trusopplæring i ei ny tid. Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja», som regjeringen la fram i oktober 2002. Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomite avga sin innstilling i saken 8. mai 2003: Innst. S. nr. 200 (2002–2003) og Stortinget vedtok reformen 27. mai 2003.

De fem første årene av reformen ble organisert som en forsøks- og utviklingsfase der menigheter, organisasjoner og fagmiljø utviklet ressurser og prøvde ut ulike måter å tilrettelegge kirkens trosopplæring for alle. På grunnlag av erfaringene fra forsøksfasen vedtok Kirkemøtet i 2009 Plan for trosopplæring i Den norske kirke «Gud gir – vi deler». Planen har som formål *«å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som vekker og styrker kristen tro, gir kjennskap til den treenige Gud, bidrar til kristen livstolkning og livsmestring og utfordrer til engasjement og deltakelse i kirke og samfunnsliv for alle døpte i alderen 0-18 år, uavhengig av funksjonsevne.»* Planen har som målsetting at menighetene skal legge til rette et trosopplæringstilbud med et veiledende omfang på i alt 315 timer fordelt på de første atten leveårene.

Trosopplæringsreformen har bidratt til at kirkens undervisning for barn og unge har vært et høyt prioritert felt i Den norske kirke på alle nivå gjennom faglig utviklingsarbeid, nasjonalt og lokalt planarbeid. Tilbudet til barn og unge bygges ut når menighetene får økte ressurser i form av økonomi og personell til å styrke sin trosopplæring. Dette medfører at et stadig større antall barn og unge i Norge hvert år deltar på mer trosopplæring i kirken. Dette er en satsning som vekker oppmerksomhet i våre søsterkirker i Norden og andre kirker vi er i kontakt med. Fra 2003 har bevilgningene til reformen blitt trappet opp hvert år over statsbudsjettet. I 2014 er bevilgningen på 315 millioner kroner, og alle menigheter i Den norske kirke mottar fra i år midler til å bygge ut et styrket og fornyet tilbud om trosopplæring.

3.2 Katekettjenesten i Den norske kirke

Katekettjenesten i sin nåværende form i Den norske kirke har sitt utspring i et behov for økt kirkelig bemanning, som oppsto på bakgrunn av de store barne- og ungdomskullene på 1950- og 60-tallet i Norge. En tendens til økt spesialisering i samfunnet generelt var nok også med på å danne grunnlag for arbeidet med tjenstedifferensiering i Den norske kirke. Lov om katekettjeneste ble vedtatt av Stortinget i 1969 etter at saken hadde vært utredet og debattert i ulike kirkelige organer. Reformkommisjonen omtalte i 1969 katekettjenesten på følgende måte i sin innstilling: «*Etter det som er sagt her om kateketens arbeidsfelt og spesielle tjeneste, kan vi slå fast at vi forutsetter et utvidet kateket-begrep. Katekettjenestens innhold bestemmes ikke primært ut fra vår kirkes tradisjon eller analoge tjenester i andre kirker, men prinsipielt ut fra Ordets tjeneste og praktisk ut fra det aktuelle behov i menigheten.*» (Reform av Den norske kirke 1969, s.66).

Biskopene etablerte midlertidige ordninger for kateketene: Provisorisk vigslingsliturgi (1970/74), foreløpig instruks (1971) og midlertidig ordning for kateketens liturgiske oppdrag (1973). Et av virkemidlene for å danne tjensteidentitet, legitimere og gi en tjeneste et avklart mandat i kirken, har vært vigsling. Bispemøtet gir tydelig uttrykk for dette gjennom å vektlegge *vigslingens strukturskapende virkning*, da de drøftet grunnlaget for arbeidet med nye ritualer for ordinasjon/ vigsling i 1977: ”Ut fra disse overveielser vil det være rett å gi flere av de kirkelige tjenester del i ordinasjonen/ vigslingens strukturskapende virkning for tjenesten. [...]”⁴

Det var en lang prosess å få på plass et endelig rammeverk for tjenesten. Departementet fastsatte først i ni år etter at tjenesten ble opprettet, i 1978, *Normalinstruks for kateket*. Denne ble avløst av *Kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for kateket* i 1997. Gjeldende tjenesteordning ble fastsatt av Kirkemøtet i 2004.

I tjenesteordning for kateket er tjenestens formål beskrevet slik:

§ 2. Tjenestens formål: Kirkens undervisningstjeneste har som formål å fremme dåpsopplæringen i menigheten, styrke troen hos alle døpte, gi hjelp til livsmestring og kalle til etterfølgelse. Kateketen leder menighetens undervisningstjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere.

Forståelsen av kateketen som menighetens undervisningsleder har vært et viktig anliggende for å etablere katekettjenesten som en pedagogisk tjeneste med selvstendig ansvar for den faglige utførelsen av tjenesten.

Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateket beskriver en helhetlig tjeneste med pedagogisk profil og vekt på undervisningsoppdraget. Å lede menighetens undervisningstjeneste innebærer å planlegge, legge til rette for og selv gjennomføre undervisning og forkynnelse i menigheten for alle aldersgrupper. Dette utføres i samarbeid med øvrige ansatte og ulønnede medarbeidere i menigheten, og i samarbeid med andre institusjoner i lokalsamfunnet, særlig skoler og barnehager. Katekettjenesten omfatter også gudstjenestelige funksjoner i tilknytning til undervisningsoppdraget med å planlegge, forrette og gjennomføre gudstjenester og å legge til rette for barn og unges medvirkning i gudstjenestene som en integrert del av læring i kirken. Katekettjenestens profil er kirkens undervisningstjeneste rettet mot hele menigheten, med basis i oppdraget om å gjøre disipler ved å døpe dem og lære dem å holde alt Jesus har befalt. Kateketen vigsles til tjeneste.

Den norske kirke er nå i ferd med å bygge ut sin undervisningstjeneste og det etableres mange stillinger innen dette feltet. Dette gir mulighet for å realisere intensjonen med en

---

⁴ Bispemøtet (BM) sak 3a/77, punkt 7

vigslet katekettjeneste, som leder for menighetens undervisningstjeneste, i et mye større omfang enn Den norske kirke har hatt til nå.

3.3 Forholdet til prestatjenesten

Bispemøtet begrunner behovet for å avklare de øvrige vigslede tjenestenes forhold til prestatjenesten med at «eksistensen av diakon, kateket og kantor som vigslede tjenester er et forholdsvis nytt fenomen i Den norske kirke. [...] Når forståelsen av nye tjenestekategorier skal avklares, er det særlig nødvendig å avklare forholdet til prestatjenesten». Videre vises det til Confessio Augustana, artikkel V som prestatjenestens forankring:

I den lutherske bekjennelse har prestatjenesten fremfor alt sin forankring i CA V som taler om at Gud har innstiftet "en tjeneste med å lære evangeliet og meddele sakramentene". Ut fra sammenhengen framkommer det at denne tjenesten er av fundamental betydning i kirkens liv, fordi mennesker ikke kan komme til tro uten at evangeliet forkynnes og sakramentene forvaltes. Dette er i samsvar bl.a. med Paulus' forståelse av at ingen tro på en de ikke har hørt om, og at ingen kan høre hvis ikke noen er utsendt for å forkynne (Rom 10,14f).

Bispemøtet tilrår at man i framtiden unnlater å omtale stillingskategorien prest med «embete», men i stedet snakker om «tjeneste». Dette for å unngå assosiasjoner av makt og hierarki. Bispemøtet avviser videre at andre vigslede tjenester ut fra stikkordet «tjenestedifferensiering» kan komme inn under den tjeneste med ord og sakrament som CA V snakker om:

Historisk sett er en slik tanke imidlertid utenfor bekjennelsens horisont. CA V beskriver en tjeneste preget av to konkrete oppgaver ("lære evangeliet og meddele sakramentene") som i vår kirke har vært sammenfallende med de sentrale oppgaver i prestatjenesten. Selv om prestene tidvis har vært tillagt mange andre oppgaver, har det alltid vært disse to oppgavene som har vært identitetsbestemmende for presteyrket. Bispemøtet mener at det også i vår situasjon er mest nærliggende å oppfatte prestatjenesten som videreføringen av den særskilte tjeneste som omtales i CA V og i Den norske kirkes Gudstjenestebok, del II. Dette dreier seg om hva som identitetsbestemmer prestatjenesten, og betyr ikke at prester dermed skulle ha en eksklusiv rett til å utføre alt som hører inn under forkynnelse og sakramentforvaltning.»

I § 2 i Tjenesteordning for menighetsprester beskrives tjenestens formål og oppgaver slik:

«Presten skal forvalte Ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes i menighetene ved å

- a) holde forordnede gudstjenester og forrette kirkelige handlinger*
- b) utføre dåps- og konfirmasjonsopplæring*
- c) utøve sjelesorg og veiledning, gå med dødsbud, reise i soknebud og også ellers besøke syke og*
- d) utføre forkynnerarbeid og i samråd med menighetsrådet annet menighets byggende arbeid*

Presten skal også utføre andre gjøremål som er eller måtte bli pålagt [...]

Prestatjenestens og katekettjenesten har noen sammenfallende oppgaver, mest tydelig når det gjelder dåps- og konfirmasjonsopplæring og når kateketen deltar med gudstjenestelige funksjoner, samt forkynnensens karakter av undervisning. Det er allikevel flere ting som skiller kateketens tjeneste fra prestens:

- Kateketen forretter ikke kirkelige handlinger. Kateketen kan involveres i begravelse og sorgarbeid når barn eller unge på en særlig måte er berørt, men dette ligger mer naturlig til prestens og diakonens oppgaver.

- Kateketens tjeneste omfatter ut fra dagens retningslinjer ikke forvaltning av sakramentene. (Retningslinjer for kateketens gudstjenestelige funksjoner, punkt 2.1.3)

Dette gjør at katekettjenesten er skjermet fra uforutsigbarheten som ligger i menighetsprestenes tjenesteuker med vaktordning, kirkelige handlinger og det store antallet helger som bindes opp i gudstjenestearbeid. Det er også en rekke prestetjenester, som f.eks. barne- og ungdomsprester, som er organisert annerledes enn den ordinære menighetsprestetjenesten.

Katekettjenesten slik den ble omtalt ved etableringen i 1969 og av Bispemøtet i 2004 viser at katekettjenesten kan sees som et uttrykk for tjenesten med å lære evangeliet og forvalte sakramentene. I BM sak 03/10 beskriver Bispemøtet prestetjenesten i Den norske kirke som videreføringen av den særskilte tjeneste som omtales i CA V, men understreker at dette ikke betyr at prester *«dermed skulle ha en eksklusiv rett til å utføre alt som hører inn under forkynnelse og sakramentforvaltning.»*

Det har vært fremmet som et argument mot katekettjenesten som en livslang tjeneste, at en del kateketer etter lang tid i tjeneste har valgt å ta videreutdanning og gå inn i prestetjeneste. Dette har for noen hatt bakgrunn i et ønske om en mer helhetlig tjeneste eller behov for nye oppgaver, i andre tilfeller har det hatt en praktisk begrunnelse i at antall kateketstillinger har vært lavt og at et bytte av jobb ville innebære å måtte flytte. Med det store antallet nye undervisningsstillinger som er etablert de siste årene, er arbeidsmarkedet for kirkelige undervisningsmedarbeidere blitt større og muligheten for mobilitet har dermed økt. For kirken, undervisningstjenesten og prestetjenesten er det positivt at kirkelige medarbeidere etter lang tid som kateket, finner det meningsfullt å fortsette i en kirkelig tjeneste med en annen innretning. Dette kan bidra til at flere finner det mulig å stå i en livslang tjeneste som kirkelig medarbeider.

Den «særnorske» kateketen har skapt problemer når forståelsen av de vigslede stillingene i Den norske kirke har vært utredet. Derfor har katekettjenesten ved et par anledninger vært foreslått «omformet» til en spesialprestetjeneste som forutsetter pedagogisk kompetanse og har tydeliggjort undervisningsoppdraget i sin stillingsbeskrivelse. Katekettjenesten i Den norske kirke har imidlertid vist seg som en egnet tjeneste for å prioritere undervisningsarbeidet i menigheten i et tverrfaglig samarbeid med øvrige tjenestegrupper. Tjenligheten av en egen undervisningstjeneste i Den norske kirke har vært understreket både av Kirkemøtet og Bispemøtet som i sin behandling av tjenestestrukturen i kirken har forutsatt at katekettjenesten videreføres og styrkes.

Med Bispemøtets forståelse av de kirkelige tjenester som «selvstendige tjenester innenfor rammen av fellesskapet av tjenester i kirken» som ligger til grunn i utredningen om diakontjenesten i kirkens tjenestemønster, er det mulig å komme til rette med kateketen som kirkens pedagog uten å måtte avgrense den i forhold til prestetjenesten.

Oppsummering, kapittel 3

- Å undervise og å lære har vært i kjernen av kirkens oppdrag helt fra Jesu tid.
- For å ivareta kirkens grunnleggende oppdrag med å gjøre til disipler ved å døpe og lære å holde alt Jesus har befalt, er en ordnet undervisningstjeneste i menighetene av avgjørende betydning for Den norske kirke i dag.
- Katekettjenesten, slik den er tilrettelagt i Den norske kirke, er en selvstendig og nødvendig tjeneste innenfor rammen av fellesskapet av tjenester i kirken.

- Beskrivelsen av arbeidet med tjenesteforståelsen i Den norske kirke, viser at det er mulig å forstå det slik at kateketens vigsling innebærer å ha del i den særskilte tjenesten med å lære evangeliet og forvalte sakramentene.
Undervisningsoppdraget med vekt på «lær dem å holde» står helt sentralt i kirkens oppdrag og er vanskelig å avgrense fra tjenesten som beskrives i CA V med å lære evangeliet.
- En selvstendig katekettjeneste innenfor rammen av fellesskapet av tjenester i kirken, med krav om pedagogisk kompetanse og med formål å fremme livslang læring i menigheten, vil sikre at den beholder sitt særpreg som leder av menighetens undervisningstjeneste.
- En slik vigslet katekettjeneste kan både forankres i det allmenne prestedømmet og tjenesten med å lære evangeliet og forvalte sakramentene.

4. En mangfoldig tilrettelagt undervisningstjeneste

Den norske kirke er i dag i en situasjon der undervisningstjenesten er bygget sterkt ut i løpet av den siste tiårsperioden. Før trosopplæringsreformen startet opp i 2003 hadde KA- Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon 186 registrerte kateketstillinger og 54 registrerte menighetspedagoger i sitt register, totalt 240 stillinger (pr. 1.10.2003). I desember 2012 hadde KA registrert ca. 450 årsverk innen kirkelig undervisning. Tallene for 2013 foreligger ikke enda, men i og med at trosopplæringsreformen ble trappet opp med 32 millioner kroner i 2013, kan en anslå at det pr. desember 2013 er etablert opp mot 500 årsverk innen kirkelig undervisning. Fra 2014 fases de resterende 20 prosent av landets menigheter inn i reformen, noe som vil medføre den mest omfattende etableringen av kirkelige undervisningsstillinger noen sinne i Den norske kirke. Ut fra dette vil vi anslå at det fra 2014 vil være et sted mellom 550 og 600 årsverk undervisningsstillinger i Den norske kirke.

4.1 Etablering av stillinger

Det er i dag et stort behov for kvalifiserte medarbeidere til undervisningstjenesten i Den norske kirke. Et stort antall nye undervisningsstillinger er etablert lokalt i Den norske kirke i en mangfoldig tilrettelagt tjeneste. Rekruttering av kvalifiserte og motiverte medarbeidere er avgjørende for å kunne lede og gjennomføre en utbygget trosopplæring med høy kvalitet.

Tidligere skjedde etablering av undervisningsstillinger i kirken enten ved at det ble bevilget penger over statsbudsjettet til å etablere kateketstillinger, eller ved at en ved hjelp av lokal finansiering fra kommune, fellestråd eller menighetens egne midler etablerte en stilling. De statlig finansierte kateketstillingene ble så tildelt til et sogn ut fra en prioriteringsliste som var utarbeidet i Kirkerådet på grunnlag av innspill fra bispedømmerådene. Fram til 1996 var bispedømmerådene arbeidsgiver for de statlig finansierte kateketstillingene. Med kirkeloven i 1996 ble Lov om katekettjeneste opphevet og stillingene overført til Kirkelig fellestråd som arbeidsgiver.

Modellen for fordeling av ressurser som er etablert i forbindelse med Trosopplæringsreformen, innebærer at menighetene og fellestrådene vurderer hva som er tjenlig når det gjelder organisering og kompetanse knyttet til stillingene som etableres. Fellestrådene og menighetene må vurdere ønsket om geografisk nærhet og utøvende tjeneste, i forhold til ønsket om å etablere så store stillinger som mulig for å sikre medarbeidere med ønsket kompetanse når de etablerer undervisningsstillinger. Den prostivise opptrappingsmodellen søker å legge til rette for rasjonell ressursutnyttelse ved at mindre menigheter/ fellestråd kan samarbeide om å etablere en stilling. De

økonomiske rammene tillater mange steder allikevel ikke store stillingsstørrelser. Kirkerådet og KA- Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon har i forbindelse med opptrappingen av trosopplæringen i 2014 gått ut med en oppfordring om å etablere robuste stillingsstørrelser, fortrinnsvis heltidsstillinger der det er tjenlig i forhold til geografiske forhold m.m. Bakgrunnen for denne anbefalingen er bl.a. at heltidsstillinger normalt sikrer et bredere rekrutteringsgrunnlag av kvalifiserte søkere sammenlignet med mindre deltidsstillinger.

Utredningen som lå til grunn for reformen, *NOU 2000:26 ...til et åpent liv i tro og tillit* beskrev en modell med «dåpslærere» i små stillinger som et supplement til opprettelse av hele stillinger. Dette er en realistisk modell der avstandene er store og ressursene blir små når tildelingen er basert på antall døpte. Erfaring viser at mange menigheter har god effekt av små stillinger. Dette forutsetter at menigheten har utviklet en plan som vedkommende kan arbeide innenfor, og at ansvaret for helhet og ledelse er plassert og blir ivaretatt, enten gjennom samarbeid med flere menigheter eller ved at en prest eller annen ansatt i en større stilling i menigheten koordinerer arbeidet.

4.2 Stillingsstruktur

Når det gjelder stillingene som de siste ti årene er opprettet med finansiering av trosopplæringstilskudd, er stillingstitler knyttet til trosopplæring mye brukt (f.eks. *trosopplæringsleder, trosopplæringskoordinator, trosopplæringsmedarbeider, trosopplærer*). I tillegg er kateket og menighetspedagog de stillingstitler som forekommer oftest. Tittelen *prosjektleder* var mye brukt i reformens forsøksfase, men forventes nå faset ut når trosopplæringen bygges ut i alle menighetene med vekt på pedagogisk utviklingsarbeid og gjennomføring av menighetenes lokale planer. Det forekommer også noen prester og diakoner (*Barne- og ungdoms-prest/ diakon*), og i tillegg lønnes en del andeler av kirkemusikkstillinger og administrative stillinger med trosopplæringsmidler.

De mest aktuelle stillingskodene og kompetansekravene for medarbeidere innen kirkelig undervisning i KA sitt lønnsregulativ er disse:

- Kateket 5204 (kateketer med mastergrad i kateketikk/kirkelig undervisning, og kateketer som ble overført fra stat til fellesråd i 2001, jf. Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateket)
- Kateket 5176 (kateket uten mastergrad som ble godkjent/vigslet som kateket før mastergradskravet kom i 2005)
- Menighetspedagog 5248 (bachelorgrad med minst 30 stp. kristendomsfag og 30 stp. pedagogikk og tilleggsutdanning, vanligvis minst 4 års utdanning)
- Menighetspedagog 5235 (bachelorgrad med minst 30 stp. kristendomsfag og 30 stp. pedagogikk)
- Menighetsarbeider 5228 (ingen særskilte kvalifikasjonskrav)

Pr 31.12.2012 var det registrert følgende kirkelige undervisningsstillinger i KA sitt lønns- og personalregister.⁵

Stillingsbetegnelse/kode	Antall stillinger	Årsverk
Kateket 5204	67	61
Kateket 5176	111	99
Menighetspedagog 5248	88	66

⁵ Oversikten pr. 21.12.2013 vil ikke foreligge før i mai 2014.

Menighetspedagog 5235	219	160
Prosjektleder	32	22
Menighetsarbeider, undervisning	71	44

Situasjonen er i dag slik, at det i noen menigheter/ enheter er flere ansatte med ansvar for undervisningsfeltet, mens det andre steder kun er ressurser til å kjøpe tjenester på timebasis eller at en stilling deles mellom flere menigheter. En oversikt pr. mai 2013 over de trosopplæringsfinansierte stillingene som var registrert i Kirkerådets database, viser at 35 prosent av de etablerte årsverkene var knyttet til stillinger på 80 prosent eller mer. Ytterligere 26 prosent av årsverkene var knyttet til stillinger mellom 51 og 80 prosent. 18 prosent av årsverkene var stillingsstørrelser på mellom 40-50 prosent. 21 prosent av årsverkene pr. mai 2013 var knyttet til stillingsstørrelser på 40 prosent eller mindre. Dette utgjør allikevel et stort antall stillinger, fordi det i mange tilfeller er snakk om noen prosent økning av eksisterende stillinger og engasjement på prosjekt- eller timebasis. I følge KA sitt lønns- og personalregister var den gjennomsnittlige stillingsprosenten for ansatte innen undervisning i 2012 på 73 prosent. Hele 79 prosent av de trosopplæringsansatte i 2012 var kvinner.

4.3 Tjenestetid

KAs lønns- og personalstatistikk har de siste årene vist at det er noe høyere turnover blant trosopplæringspersonell enn øvrige kirkelig ansatte. 77,7 prosent av fjorårets trosopplæringsansatte var pr. 1.12.12 fortsatt registrert som trosopplæringsansatte, mot 84,3 prosent for alle ansatte i KA-område. Tallene viser at frafallet var høyest i perioden da reformen gikk over fra forsøksfasen til gjennomføringsfasen i årene 2008-2009. Dette kan skyldes at tidligere prosjektmedarbeidere har sluttet når det lokale trosopplæringsarbeidet er blitt omorganisert og profilert mer i retning planarbeid og drift. En noe høyere turnover er naturlig når stillingsmengden omfatter så pass mange deltidsstillinger. Tallet fra 2012 er allikevel det mest stabile siden KA begynte å måle dette i 2006. Trosopplæringsmedarbeiderne tilfører kirken erfaring og kompetanse som kirken har stort behov for. Det er derfor viktig å legge til rette rammer som gjør at dette oppleves som stillinger det er mulig å stå i over lang tid.

Et avklart rammeverk for undervisningsstillingene i form av stillingskategorier med en tydelig beskrivelse av ansvar og oppgaver kan bidra til stabilitet. Tverrfaglig samarbeid om trosopplæringen er også en forutsetning for å klare å møte reformens høye målsettinger og legge til rette for læring i menigheten i tråd med trosopplæringsens helhetlige læringssyn.

Også vigsling ser ut til å være et virkemiddel for å skape stabilitet og yrkesidentitet. I forbindelse med at kateketutdanningen ved Det teologiske menighetsfakultet feiret 25-årsjubileum høsten 2002 ble det sendt ut et spørreskjema til alle som har vært studenter ved MF's kateketutdanning og KIT-kurset (kompetansegivende kurs for kateketer i tjeneste). Dette var en undersøkelse som inneholdt mange spørsmål om kateketers utdanning, yrkesvalg, trivsel og etter- og videreutdanningsbehov. Undersøkelsen inneholdt også spørsmål om hvorvidt respondentene hadde arbeidet som kateket og i så fall, hvor lenge⁶. Flere av respondentene var ansatt før vigsling ble obligatorisk for kateketer. En sammenlikning av tjenestetid for vigslede og ikke-vigslede kateketer viste en tydelig sammenheng mellom vigsling og langtids tjeneste som kateket: De som hadde arbeidet som kateket og var vigslet hadde en gjennomsnittlig tjenestetid på 11,2

⁶ "En gang kateket - alltid kateket?" spørsmål 1.4.2.

år mens de ikke-vigslede hadde en gjennomsnittlig tjenestetid på 4,5 år. Hvorvidt dette er et uttrykk for at vigsling fremmer at folk blir lengre i stillingene eller at de som så dette som en langtids tjeneste har valgt å la seg vigsle, fremgår ikke av materialet.

4.4 Rekruttering til kirkelige undervisningsstillinger

I Den norske kirke har katekettjenesten vært under utbygging siden 1969. Det har fra 1977 eksistert tilbud om praktisk-kateketisk utdanning for kateketer ved Det teologiske menighetsfakultet. I 1985 ble det etablert en fireårig kateketutdanning ved Høgskulen i Volda. Ikke før i 1987 ble 1-årig praktisk-kateketisk utdanning obligatorisk for tjenesten. Som en konsekvens av dette ble det i årene 1987-89 arrangert et kurs for kateketer i tjeneste (KIT-kurs) med midler fra departementet for å gi kateketer som var i tjeneste praktisk-kateketisk utdanning. Kurset ble gjennomført som et samarbeid mellom Kateketforeningen, og utdanningene ved MF og Volda. I tillegg til å gi formell kompetanse og utrustning for katekettjenesten, bidro dette til å etablere yrkesidentitet for en relativt ny og liten tjenestegruppe i kirken.

Hovedbildet når det gjelder rekruttering til kirkelige undervisningsstillinger helt fra etableringen av tjenesten i 1969 fram til i dag, har vært at egnede personer med relevant kompetanse, ofte pedagoger, er blitt tilsatt. Mange av disse har så tatt videreutdanning innen kristendom og/eller praktisk-kirkelige fag som har gjort dem kvalifisert i forhold til kravet som menighetspedagog eller kateket. Fellesrådenes utlysingspraksis gjenspeiler denne virkeligheten. En ser ofte at undervisningsstillingene lyses ut med beskrivelse av oppgavene og relevant kompetanse innenfor de tre hovedområdene pedagogikk, kristendomskunnskap og praktisk-kirkelige fag. Utlysningene åpner ofte for søkere med ulik kompetanse, f.eks. «*kateket/ menighetspedagog/ trosopplæringsleder/ barne-og ungdomsprest m.m.*». Dette er en praksis som gjør at søkergrunnlaget for stillingene blir større. I dag er det ansatt kvalifiserte kateketer også i stillinger som har en annen tittel. Kateket-tittelen bør brukes når det ansettes personer med kateketkompetanse i undervisningsstillinger.

I forbindelse med kvalitetsreformen av høyere utdanning som trådte i kraft fra studieåret 2003/2004, vedtok Kirkemøtet å heve kvalifikasjonskravet fra fire års utdanning til en femårig utdanning på masternivå. Dette medførte at den fireårige utdanningen i Volda ble lagt ned. Det teologiske menighetsfakultet er pr. i dag den eneste utdanningsinstitusjonen som tilbyr en 5-årig kateketutdanning som er godkjent av Kirkerådet. 21 kandidater er i perioden 2007-2013 uteksaminert med mastergrad i kirkelig undervisning fra Det teologiske menighetsfakultet. I tillegg tilbyr Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN) ettårig praktisk-kateketisk utdanning og en masterutdanning tilpasset kvalifikasjons-kravene for kateket i samarbeid med Universitetet i Nordland. NLA Høgskolen tilbyr en masterutdanning i kateketikk som ikke er vurdert av Kirkerådet i forhold til om den kan godkjennes i hht. kvalifikasjonskrav for kateket. Det er utviklet tilbud på både bachelor- og masternivå ved flere utdanningsinstitusjoner i hele landet som er tilpasset elementer i kompetansekravene til hhv. menighetspedagog og kateket. Flere av disse markedsfører sine tilbud som utdanning til kirkelig undervisningstjeneste og gjennomføres også som deltidsstudier for undervisningsmedarbeidere som er i stilling. Det gjennomføres i 2013-2014 en ledelsesutdanning som deltidsstudium for kateketer og menighetspedagoger på 30 stp. i samarbeid med KA, MF og Diakonhjemmet med 30 deltakere. Det høye deltakerantallet kan forstås som uttrykk for et opplevd kompetansebehov hos trosopplæringsmedarbeiderne, og at de lokale arbeidsgiverne ser verdien av at medarbeidere videreutdanner seg i forhold til de kirkelige kvalifikasjonskravene. En positiv effekt er også utviklingen av identitet og rolleforståelse som skjer i et slikt

læringsfelleskap. Det teologiske menighetsfakultet og Misjonshøgskolen mottar i 2014 midler fra Norgesuniversitetet til å utvikle nettbaserte studier for trosopplæringsmedarbeidere.

Rekruttering til katekettjeneste har altså i stor grad skjedd ved at egnede personer er blitt ansatt i en stilling og deretter kvalifisert seg i hht. kvalifikasjonskrav for kateket. «Normalstudenten» ved kateketutdanningen har, helt siden utdanningen ble etablert, vært en ansatt medarbeider som tar videreutdanning parallelt med at vedkommende er i jobb. Antall stillinger innen kirkelig undervisning har nå kommet opp på et nivå som gjør det mulig å tilby en tjeneste med jobbmuligheter over hele landet og stillinger med ulik profil. Dette burde gi positiv effekt når det gjelder å rekruttere studenter til å starte på helhetlige utdanningsløp som kvalifiserer for kirkelig undervisningstjeneste. Det vil være en styrke for kirkens undervisningstjeneste, dersom en større andel av kirkens undervisningsmedarbeidere har en kirkelig pedagogisk profesjonsutdanning som grunnlag for sin tjeneste. Samtidig er det verdifullt for kirken at medarbeidere med en annen bakgrunn og kjennskap til de pedagogiske institusjonene i samfunnet arbeider der.

Det lave antallet undervisningsstillinger i kirken har i seg selv medført en rekrutteringsutfordring til kirkelig undervisningstjeneste. Det er ikke mange steder at barn og unge har møtt en kateket eller menighetspedagog i sin kontakt med kirken. På grunn av trosopplæringsreformen er et større antall barn og unge oftere i kontakt med kirken enn tidligere. Mange vil da møte en undervisningsmedarbeider. Denne kontakten gir et rekrutteringspotensiale, både til kirkelige undervisningsstillinger og til kirkelig utdanning generelt. Det er gode muligheter for å informere om og motivere til kirkelig tjeneste i forbindelse med trosopplæringstiltak i ungdomsfasen. Fremover vil det være viktig å tilrettelegge ulike rekrutteringstiltak til disse utdanningene for å få effekt av denne utviklingen.

4.5 Utdanningsprofil og faglig kompetanse

Stiftelsen KIFO har undersøkt utdanningsprofil på de ansatte i trosopplæringsreformen. Ca. 40 prosent har universitets- eller høyskoleutdannelse, og ytterligere 20 prosent lærerutdannelse. Det er altså et relativt høyt utdanningsnivå blant dem som arbeider i reformen.⁷ Flertallet av de som er ansatt har pedagogisk utdanning som førskolelærer, lærer, lektor m.m. Profilen på stillingene som er opprettet og kompetansen til de som er rekruttert til stillingene, gjør at kirkens pedagogiske kompetanse er styrket gjennom medarbeiderne som er rekruttert inn i disse stillingene. Dette bidrar til å supplere den faglige kompetansen som allerede finnes i stabene, og som forventes å inngå i et tverrfaglig samarbeid om trosopplæringen.

Kjernekompetanse for stillinger i undervisningssektoren i kirken er kristendomskunnskap, pedagogikk/formidlingsfag og praktisk-kirkelig utdanning med vekt på kateketiske emner og veiledet praksis.

Kirkemøtet 2002 fastsatt kvalifikasjonskravet for kateket til mastergrad med følgende innhold:

§ 4. Kvalifikasjonskrav for kateket: Som kateket kan tilsettes person som har:

1. Mastergrad med fordypning i kristendomskunnskap, pedagogikk eller kateketikk, som omfatter:

Utdanning i kristendomskunnskap med minimum 80 studiepoeng

Utdanning i relevant pedagogikk/formidlingsfag med minimum 30 studiepoeng

---

⁷ KIFO rapport 2012:3 s.24-25

Utdanning i praktisk-kirkelige fag med hovedvekt på kateketiske emner og med veiledet praksis på til sammen minimum 60 studiepoeng.

eller

2. Teologisk embetseksamen, praktisk-teologisk seminar og utdanning innen pedagogikk/formidlingsfag tilsvarende minst 60 studiepoeng

eller

3. Fast stilling som kateket eller er vigslet som kateket.

Kirkerådet kan godkjenne at personer med annen faglig jevngod og relevant utdanning/praksis godkjennes som kateket.

Dersom det ikke melder seg søkere som oppfyller kvalifikasjonskravene, kan bispedømmerådet for stillinger med statlig finansiering godkjenne at stillingen midlertidig omgjøres til annen stilling innen kirkelig undervisning.

Fram til 2010 var det ikke knyttet formelle kompetansekrav til tittelen menighetspedagog. I forbindelse med forhandlingene om hovedtariffavtalen for KA-sektoren 2010 ble det enighet mellom partene om å etablere to alternative stillingskoder for menighetspedagog med krav om minimum 3-årig høgskoleutdanning som inkluderer 30 studiepoeng pedagogikk og 30 studiepoeng kristendom/ teologi. Med dette er Kirkemøtets ønske om å etablere ordninger for godkjenning av utdanning på lavere nivå enn master for undervisningsstillinger ivaretatt, jfr KM sak 06/02, pkt. 4.

Ungdommens kirkemøte 2008 behandlet saken «Rekruttering til kirkelig tjeneste» (UKM 08/11) og gjorde følgende vedtak med overskrift «*En ny stilling*»: *UKM ber Kirkerådet, i samarbeid med KA, se på muligheten for å opprette en stillingskategori eller lignende, slik at dem som har kirkelig utdanning på bachelor-nivå tilbys stillinger som tilsvarer denne utdanningen.*». Trosopplæringsstillingene som etableres i fellesrådene, er aktuelle stillinger for kandidater som har valgt fordypningsemner innen pedagogikk og kristendom/teologi på bachelornivå.

Høring om «Mindre endringer i tjenesteordning for diakoner og kateketer»

Kirkerådet sendte ut en høring om «Mindre endringer i tjenesteordning for diakoner og kateketer» i november 2010. I den forbindelse ble også behovet for stillingskategorier innen lavere grad tematisert. 18 av 19 høringsinstanser svarte JA på spørsmålet «*Er dere enige i at behovet for eventuelt nye stillingskategorier innen lavere grad bør dekkes gjennom avtaleverket mellom partene i arbeidslivet slik det nå er gjort for menighetspedagog?*». Flere av instansene ba om at det ble arbeidet videre med å presisere innholdet i de ulike stillingskategoriene og ikke bare hvilke kvalifikasjonskrav som stilles.

Behovet for tilstrekkelig mengde kristendomskunnskap i kateketutdanningen ble understreket i høringssvarene på forslaget om å endre kvalifikasjonskrav for kateket ved å redusere kravet om kristendomskunnskap fra 80 til 60 studiepoeng. Kirkerådets begrunnelse for forslaget var å øke fleksibiliteten i forhold til hva slags masterutdanninger som kan kvalifisere for katekettjeneste. 11 av 19 høringsinstanser støttet ikke forslaget og flere uttrykte en uro knyttet til en faglig reduksjon innenfor et sentralt og grunnleggende felt innenfor katekettjenesten. De som støttet forslaget hadde i hovedsak en praktisk begrunnelse for sitt standpunkt, med vekt på at dette vil øke rekrutteringspotensialet til utdanningen og gjøre det mulig med dobbelkvalifiserende utdanninger.

Høringen inneholdt også et spørsmål om hvordan kravet om kristendomskunnskap for menighetspedagog og kateket kan innholdsbestemmes. Flere av instansene uttrykte bekymring for en RLE-tilnærming til faget, og trakk også frem viktigheten av at

kvalifikasjonskravene til kirkelige stillinger ivaretar behovet for solid innblikk i kristendomskunnskap også ut fra et «innenfraperspektiv». Videre pekte flere på at innholdet bør bestå av bibelfag, kirkehistorie, tros lære/ dogmatikk, livssyn og religionskunnskap, misjon og økumenikk. Flere tok til orde for at dersom kristendomskunnskapen inngår som del av et religionsfaglig studiefag, bør kristendomsdelen utgjøre minst 60 prosent av studiefaget. Flere av bispedømmerådene viste til innholdet i Plan for trosopplæring med oversikten over trosopplæringens innhold slik det er beskrevet i planens kapittel 3, kjernetekstene fra Bibelen og de sentrale dimensjonene som er beskrevet i kapittel 6 som nødvendig kompetanse for kirkens undervisningsmedarbeidere.

Kirkerådet konkluderte på grunnlag av høringen med at det ikke er ønskelig å utarbeide tjenesteordninger for nye stillingskategorier på bachelornivå, men at det vil være ønskelig med tilbud fra de enkelte utdanningsinstitusjonene innen utdanninger innen de kompetanseområdene som er beskrevet. Dette kan tilrettelegges som hele bachelorgrader eller enkeltemner som videre- eller etterutdanning. Begrunnelsen for dette var et ønske om å videreføre fleksibiliteten for lokale arbeidsgivere til å opprette stillinger som svarer til lokale behov, ressurstilgang og tilgjengelig personell.

4.6 Alternative veier til katekettjeneste

Da Kirkemøtet i 2002 vedtok å endre kvalifikasjonskravene for kateket fra fire år til fem år på masternivå, ba KM samtidig om at det måtte utarbeides kriterier og prosedyrer for godkjenning av personer uten en utdanning som svarer til tjenesteordningens kvalifikasjonskrav, på grunnlag av annen utdanning eller realkompetanse i tråd med kompetansereformens intensjoner. (Sak KM 06/02: Kvalifikasjonskrav for kateket, diakon og kantor). Kirkerådet behandlet «Rutiner for godkjenning av diakoner, kateketer, kantorer med annen utdanning» i sak 30/07. Følgende ble satt som godkjenningskrav for kateket med annen utdanning:

Personer med minst femårig gradsutdanning på mastergradsnivå eller tilsvarende ved et høyere lærested med en innholdsprofil som er relevant for katekettjenesten, kan godkjennes som kateket. Forutsetningen er at vedkommende i eller utenfor graden har

- *kristendomskunnskap tilsvarende 60 studiepoeng,*
- *pedagogikk tilsvarende 30 studiepoeng og*
- *praktisk-kateketisk utdanning tilsvarende 30 studiepoeng.*

I saksdokumentet pekes det på at dette vil gi parallellitet til godkjenningsordning for personer uten cand.theol.-grad. Samtidig vil ordningen i større grad sikre likebehandling ved at det settes et objektive krav, nemlig mastergrad, og at ordningen ikke vil oppleves som en snarvei til kateketutdanning. Myndigheten til innpassing i studier etter vurdering av realkompetanse ligger hos utdanningsinstitusjonene. En person som har fått godkjent sin mastergrad etter realkompetansevurdering, tilfredsstiller kravet når det gjelder å inneha dette nivået i sin utdanning. Det er etablert en rutine for godkjenning der Kirkerådet sender søknadene til KA og aktuell fagforening for uttalelse om hvorvidt innholdet i utdanningen kan sies å være relevant i forhold til innholdsprofil. Kravet om masternivå ble altså opprettholdt, men det åpnes for mer fleksibilitet i vurdering av innholdet i mastergraden, i og med at kravet til kristendomskunnskap er redusert fra 80 til 60 studiepoeng, og omfanget av praktisk-kateketisk utdanning er redusert fra 60 til 30 studiepoeng i forhold til kvalifikasjonskrav for kateket. Til Kirkerådets høring i 2010 om mindre endringer i tjenesteordning for diakoner og kateketer la høringsinstansene vekt på at den som skal være lærer i kirken trenger tilstrekkelig kristendomskunnskap.

Når det gjelder vurdering av søkere som ikke tilfredsstiller kravet om mastergrad, på grunnlag av realkompetanse, fant ikke Kirkerådet i 2007 at en godkjenning av personer «med særlige kvalifikasjoner» tilsvarende den som finnes for prester, omtalt i *Forskrift om tilsetning av menighetsprest* § 5, er hjemlet i § 4 i *Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateket*. De gjorde derfor følgende vedtak: «*Vurdering av innføring av en ordning med godkjenning av personer med ”særlige kvalifikasjoner” (jfr forskrift om tilsetning av menighetsprest § 5) utsettes til tilsvarende ordning for prester er evaluert i 2008.*».

Kirkemøtet 2008 behandlet saken «*Evaluering av godkjenningsordning for personer uten cand.theol.-grad*» (sak KM 04/08) og vedtok å øke kravet til teologi fra 80 til 120 studiepoeng og begrunnet det med at det er nødvendig med en fordypning på minst to år for å ha en tilstrekkelig teologisk kompetanse i prestedtjenesten. I tillegg ble «*Veien til prestedtjeneste*» (VTP) gjort gjeldende også for disse kandidatene, med begrunnelse at VTP gir tid til modning og refleksjon før prestedtjeneste, og en mulighet for biskopene til å vurdere kandidatenes egnethet. Komiteen la også vekt på at rekruttering til prestedtjeneste primært må skje på annen måte enn gjennom godkjenningsordningen for personer uten cand.theol.-grad, men at de ser utfordringene i Den norske kirke i dag når det gjelder rekruttering. Departementet har i ettertid ikke gjennomført endringen med å øke kravet til teologi, begrunnet i at det vil begrense rekrutteringen i for stor grad.

Det bør vurderes om det i dagens situasjon bør etableres en alternativ vei til katekettjeneste, tilsvarende ordningen for godkjenning av personer med «særlige kvalifikasjoner» for prestedtjenesten, for å legge til rette for at flere av de som er ansatt i undervisningsstillinger kan vigsles som kateket. Kravene for å bli godkjent ut fra § 5. *Særlige kvalifikasjoner* i *Forskrift om tilsetning av menighetsprest*, er følgende:

Som menighetsprest kan også tilsettes person som oppfyller kravene i forskriften § 2 bokstavene a), c) og d), og som Evalueringsnemnda har truffet vedtak om å gjøre unntak fra § 2 bokstav b) for. Villkår for at nemnda kan treffe slikt vedtak er at det foreligger helt særlige grunner fremlagt i søknad fra vedkommende biskop. Vedkommende må ha personlige forutsetninger som gjør at han eller hun utvilsomt er særlig kvalifisert for å utføre prestedtjeneste i Den norske kirke, og det må også foreligge et særlig kirkelig behov for vedkommendes tjeneste.

Som nevnt ovenfor, viste KIFOs kartlegging av de som var ansatt i trosopplæringsstillinger i 2011, at ca. 40 prosent hadde universitets- eller høyskoleutdanning, og ytterligere 20 prosent hadde lærerutdanning. Mange av de som er ansatt i kirkelige undervisningsstillinger har relevant, høy utdanning. Alternativt arbeidsmarked for mange av disse er skoleverket. Dersom en godkjenningsordning og vigsling kan bidra til å beholde disse medarbeiderne i kirkelig tjeneste over tid, vil det være positivt for kirkens undervisningstjeneste. Samtidig er det viktig å fastholde ønskeligheten av høy kompetanse og evne til faglig utvikling som studier på høyere nivå gir. Framfor å etablere en alternativ vei til katekettjeneste tilsvarende *Forskrift om tilsetning av menighetsprest* § 5, vil det i mange tilfeller kunne gjøres en realkompetansevurdering i en utdanningsinstitusjon for å få formalisert et kompetansenivå som gir grunnlag for godkjenning av kateket med annen utdanning etter dagens krav. Kirkerådet anbefaler derfor ikke å etablere en alternativ vei til katekettjeneste tilsvarendeordningen som er etablert for prester, jfr. *Forskrift om tilsetning av menighetsprest* § 5, på grunnlag av «særlige kvalifikasjoner». Aktuelle kandidater kan oppfordres til å bruke systemet for realkompetansevurdering i utdanningsinstitusjon for å få formalisert et kompetansenivå som gir grunnlag for godkjenning av kateket med annen utdanning etter dagens krav.

4.7 Tverrfaglighet, samarbeid og roller

Kirken som lærende fellesskap er en dimensjon ved mange av menighetens samvær og arbeidsformer. Gudstjenestelivet, den kirkemusikalske og diakonale virksomheten og lag og foreninger for alle aldergrupper i menigheten er steder der læring, vekst og utvikling i troen kan skje. Et stort antall frivillige medarbeidere er involvert i slikt arbeid og bidrar som utøvere av det allmenne prestedømme til kirkens undervisningsoppdrag i disse sammenhengene. Alle ansatte i menigheten er på ulike måter med på å realisere undervisningsoppdraget, både i form av de ulike utøvende tjenestene og møtepunktene, og gjennom administrativ og praktisk tilrettelegging av kirkens virksomhet. Totalformidling og livslang læring er viktige perspektiv på menighetens katekumenat.

I plan for trosopplæring er *Tverrfaglig samarbeid* en sentral dimensjon som må beskrives som en del av grunnlaget for menighetens lokale trosopplæringsplan:

Trosopplæringens omfang og helhetlige læringssyn utfordrer staben til tverrfaglig samarbeid, der den enkelte ut fra sin arbeidsinstruks, kompetanse, erfaring og nådegaver deltar i menighetens planlegging og gjennomføring av trosopplæringen. Det er et ledelsesansvar å legge til rette for at alle ansatte sammen kan bidra med sin kompetanse i en fornyet trosopplæring. (Plan for trosopplæring, kap 6, Tverrfaglig samarbeid).

Planen omtaler de ulike ansattes ansvar og oppgaver i trosopplæringen (*Kap 8 Ansvarsforhold – Ansattes ansvar*). Nedenfor gjengis omtalen for kateket, menighetsprest og menighetspedagoger, trosopplæringsmedarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere. Planen inneholder også tilsvarende beskrivelser for diakon, kantor/kantor, daglig leder/kirkeverge og prost.

KATEKETEN har ifølge tjenesteordningen (§ 2) ansvar for undervisningsfeltet i menigheten, ved at kateketen leder menighetens undervisningstjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere. Kateketen er forpliktet på de planer og prioriteringer menighetsrådet fastsetter i samråd med kirkelig fellesråd, innenfor de planer og programmer som er fastsatt for undervisningstjenesten i Den norske kirke. I menigheter uten kateketstilling, men med trosopplæringsmedarbeider eller lignende, må det avklares hvem av de ansatte som har hovedansvar for den kirkelige undervisningen.

MENIGHETSPRESTEN skal ifølge tjenesteordningen (§ 2b) forvalte ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes, forrette kirkelige handlinger og utføre dåps- og konfirmasjonsopplæring. Menighetspresten har ut fra tjenesteordningen en sentral rolle i trosopplæringen. Soknepresten har et særlig ansvar i menighetsrådet ved utarbeidelse av lokal plan.

MENIGHETSPEDAGOGER, TROSOPPLÆRINGSMEDARBEIDERE OG BARNE- OG UNGDOMSARBEIDERE planlegger og gjennomfører menighetens trosopplæring ut fra de planer som er vedtatt i menigheten.

Noen steder har det å få en trosopplæringsstilling medført at andre ansatte har trukket seg ut av undervisningsarbeidet. Dette er uheldig, både fordi tverrfagligheten da blir svekket og fordi en ny medarbeider ikke har medført økt bemanning på undervisningsfeltet. KIFO har påvist at tverrfagligheten om trosopplæringen avtar etter oppstartsfasen og mer arter seg som pragmatisk begrunnet flerfaglig fordeling av

oppgaver⁸. Dette medfører at potensialet i stabens tverrfaglige kompetanse ikke utnyttes i planarbeid og utøvende trosopplæring. Kirkerådet og arbeidsgiverlinjene må samarbeide om tiltak som kan stimulere til at tverrfagligheten om trosopplæringen i større grad skjer i tråd med intensjonene. I en situasjon der trosopplæringen skal integreres i menighetens helhetlige virksomhet, er det naturlig å se på hvordan dette organiseres og fordeles mellom de ansatte i tråd med deres kompetanse, ansvar og oppgaver.

En helhetlig undervisningstjeneste inkluderer mange ulike roller og oppgaver. Ofte vil flere av de ansatte samarbeide om gjennomføringen av disse oppgavene, som nevnt ovenfor. I det følgende er oppgavene som er knyttet til menighetens undervisningstjeneste beskrevet under rollene *LEDE*, *PLANLEGGE*, *ADMINISTRERE*, *UNDERVISE*, *FORRETTE*, *UTVIKLE*.

Rolle	Oppgaver
LEDE	Å lede kirkens undervisningstjeneste i sitt tjenesteområde inkluderer å sørge for at alle rollene som er beskrevet nedenfor blir ivaretatt og selv være utøvende i trosopplæringsarbeid: Ansvar for menighetens helhetskatekumenat Faglig ansvarlig Planarbeid Koordinere samarbeid med øvrige ansatte Rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere Samvirke og samarbeid med barn og unge, samt deres foreldre/foresatte
PLANLEGGE	Pedagogisk planarbeid: Trosopplæringsplan for aldersgruppen 0-18 år Planer for samarbeid med skole/ barnehage Planer for øvrig pedagogisk virksomhet i menigheten Legge planer for faseopplegg og enkeltsamvær
ADMINISTRERE	Administrasjon og tilrettelegging av menighetens undervisningstjeneste. Økonomi, deltakerkontakt, internt og utadrettet informasjonsarbeid, praktisk tilrettelegging, rapportering.
UNDERVISE	Planlegge og gjennomføre undervisningsopplegg og læringsaktiviteter for ulike aldersgrupper. Være lærer: Formidle kunnskap og legge til rette for læring. Legge til rette for å erfare og delta i trospraksiser.
FORRETTE	Utøve undervisningsoppdraget i form av gudstjeneste, andaktsliv og å tilrettelegge for deltakelse i andre former for trospraksiser. Gudstjenestelige funksjoner i et avtalt omfang, i samarbeid med andre ansatte og ved å tilrettelegge for involvering av menigheten.
UTVIKLE	Kvalitetsutvikling gjennom rapportering, evaluering og videreutvikling av tiltak og planer.

Den som skal lede menighetens undervisningstjeneste bør ha:

- utviklet forståelse for kirken som et lærende fellesskap og god kunnskap om innholdet i trosopplæringen: teologi/ kristendoms- og kirkekunnskap,
- utviklet evne til å lede pedagogisk planarbeid og evne til evaluering og kvalitetsutvikling av dette,

⁸ Ulla Schmidt. 2012. *Stillinger, kompetanse, samarbeid. Om samarbeid og tverrfaglighet mellom stillingstyper og fagområder i trosopplæringsreformen*. KIFO Rapport 2012: 2. Oslo: Stiftelsen Kirkeforskning.

- utviklet god refleksjon over egen lederrolle og ha evne til ledelse, administrasjon og samarbeid.

For å få den nødvendige bredden og dybden i kompetanse, ferdigheter og refleksjonsnivå, er utdanning på masternivå nødvendig slik også tidligere høringer har bekreftet. Å være lærer i kirkens trosopplæring krever kompetanse om kirkens tro og tradisjon, ferdigheter i å introdusere og involvere barn og unge i kristen tro i praksis, og evne til å være en samtalepartner for barn og unges livsspørsmål. Menighetens undervisningsleder samarbeider med de øvrige kirkelige profesjonsgruppene. Å ha et faglig nivå som tilsvarer de stillingene en står i et samarbeid med, vil være en styrke for dette samarbeidet.

I menigheter der det er kateket, leder denne menighetens undervisningstjeneste, jfr. Tjenesteordning for kateket § 2. Dette innebærer et helhetlig ansvar for menighetens kateketiske arbeid rettet mot alle aldersgrupper. Plan for trosopplæring forutsetter at ansvaret for menighetens undervisningstjeneste skal være plassert hos en medarbeider: *«I menigheter uten kateketstilling, men med trosopplæringsmedarbeider eller lignende, må det avklares hvem av de ansatte som har hovedansvar for den kirkelige undervisningen.»* (Kap. 8). Dersom den som er ansatt som trosopplæringsmedarbeider har tilstrekkelig kompetanse og en stillingsstørrelse som gir rom for det, vil det være naturlig å legge ansvaret for trosopplæringen til vedkommende. Dette kan knyttes til en medarbeider som er en felles stilling for flere sokn. Om denne medarbeideren også skal ha hovedansvar for resten av helhetskatekumenatet, må vurderes særskilt. Når det er flere kateketer/undervisningsmedarbeidere i menigheten/samarbeidsenheten bør det avklares i stillingsbeskrivelsen for den enkelte stilling hvordan ansvaret mellom de ulike stillingene er fordelt. Her må lokale forhold, medarbeidernes kompetanse og personlige forutsetninger legges til grunn for vurderingen. Tjenesteordning for kateket § 2 fastslår at kateketen leder menighetens undervisningstjeneste og at kateketen har et selvstendig ansvar for den faglige utførelsen av de arbeidsoppgaver som er tillagt stillingen. Dette innebærer at dersom det er en vigslet kateket i samarbeid med andre undervisningsmedarbeidere, er det naturlig å legge ansvaret for å lede menighetens undervisningstjeneste på denne, dersom det ikke foreligger spesielle grunner for å gjøre det annerledes.

Forskjellen på en kateketstilling og en trosopplæringsstilling, vil ofte være at kateketens tjeneste omfatter helhetskatekumenatet, mens en trosopplæringsmedarbeider har en tjeneste med vekt på aldersgruppen 0-18 år. Dette betyr at også voksenopplæring og samarbeid med skole og barnehage inngår i kateketens arbeid, i tillegg til trosopplæringen. I reformens forsøksfase var det viktig å avgrense trosopplæringsmedarbeiderens oppgaver for å sikre at den nye ressursen gikk til å fornye og bygge ut menighetens trosopplæring, og ikke ble spist opp av menighetens eksisterende undervisningsarbeid/ barne- og ungdomsarbeid.

Når det gjelder forholdet mellom en kateketstilling og stillingen som menighetspedagog er dette ofte et spørsmål om kompetanse hos den som er ansatt, ikke ulike funksjoner. Hvis stillingen er eneste undervisningsstillingen i menigheten, vil mange av oppgavene være identiske for kateket og menighetspedagog. Om menighetspedagogen skal få ansvar som menighetens undervisningsleder, bør vurderes i forhold til det konkrete stillingsinnhold og den ansattes kompetanse.

Vi har ovenfor beskrevet en struktur for undervisningstjenesten i kirken med kateket, menighetspedagog og menighetsarbeider som de meste aktuelle stillingskodene for kirkens undervisningsmedarbeidere. Kateket og menighetspedagog er stillinger med

kompetansekrav innen pedagogikk og kristendom/teologi som er beskrevet som kjernekompetanse for de kirkelige undervisningsstillingene. I tillegg inngår praktisk-kateketisk utdanning i kateketens kompetanse. Når en fornyet og utbygget trosopplæring nå gjennomføres i hele Den norske kirke, gis det en anbefaling fra Kirkerådet og KA om å bruke stillingsstrukturen og kvalifikasjonskravene som finnes i det kirkelige avtaleverket med vekt på kateket og menighetspedagog for stillingene som opprettes. Dersom menigheten ikke har en pedagogisk stilling fra før, bør stillingen som opprettes være en av disse kategoriene.

Oppsummering, kapittel 4

- Etablering av kirkelige undervisningsstillinger har siden 2004 vært knyttet til midler gjennom trosopplæringsreformen og har skjedd ved at menighetene og fellesrådene vurderer hva som er tjenlig når det gjelder ressursutnyttelse, organisering og kompetanse knyttet til stillingene som etableres.
- Kirkerådet og KA- kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon oppfordrer i dagens rådgivning til etablering av robuste stillingsstørrelser, fortrinnsvis heltidsstillinger der det er tjenlig i forhold til geografiske forhold m.m. Bakgrunnen for denne anbefalingen er bl.a. at heltidsstillinger normalt sikrer et bredere rekrutteringsgrunnlag av kvalifiserte søkere sammenlignet med mindre deltidsstillinger.
- De meste aktuelle stillingskodene for undervisningsstillingene er kodene for kateket, menighetspedagog og menighetsarbeider, undervisning. Dette er en struktur som både tydeliggjør behovet for kompetanse innen pedagogikk og kristendomskunnskap for kirkelige undervisningsmedarbeidere, og samtidig gir tilstrekkelig fleksibilitet til å kunne rekruttere medarbeidere ut fra de lokale forhold og rammevilkår.
- Når en fornyet og utbygget trosopplæring nå gjennomføres i hele Den norske kirke, anbefaler Kirkerådet og KA i sin rådgivning til å bruke stillingsstrukturen og kvalifikasjonskravene som finnes i det kirkelige avtaleverket med vekt på kateket og menighetspedagog for stillingene som opprettes. Dersom enheten ikke har en pedagogisk stilling fra før, bør stillingen som opprettes være en av disse kategoriene.
- Kirkerådet har fastsatt godkjenningskrav for kateket med annen relevant utdanning på mastergradsnivå (KR sak 30/07). Kirkerådet anbefaler ikke å etablere en alternativ vei til katekettjeneste tilsvarendeordningen som er etablert for prester, jfr. *Forskrift om tilsetting av menighetsprest* § 5. Aktuelle kandidater oppfordres til å bruke systemet for realkompetansevurdering i utdanningsinstitusjon for å få formalisert et kompetansenivå som gir grunnlag for godkjenning av kateket med annen utdanning etter dagens krav.
- Et avklart rammeverk for undervisningsstillingene i form av stillingskategorier med en tydelig beskrivelse av ansvar og oppgaver bidrar til kvalitet og stabilitet i kirkens undervisningstjeneste.

5. Vigsling til undervisningstjeneste i Den norske kirke

Bispemøtet gjør rede for sin forståelse av vigsling i sin uttalelse om diakontjenesten (BM 03/10). Under overskriften vigsling til kirkelige tjenester beskrives forståelsen av vigsling med følgende elementer:

- Vigsling forstås som en gudstjenestelig handling der kirken innsetter en tjener.
- Vigslingen formidler kallelse, velsignelse og sendelse.

- Vigsling er en charismatisk handling hvor menigheten ber Ånden gi den vigslede sine gaver.
- I vigslingen bekreftes at kirken har funnet den vigslede egnet til tjeneste.
- Den som vigsles lover å utføre sin tjeneste i troskap mot kirkens lære og det oppdrag som er gitt i tjenesten.
- Vigslingen rommer et element av utsendelse.
- En vigsling er ikke tidsbegrenset, men tar sikte på en livslang tjeneste.
- Vigsling utføres av biskopen fordi vigslingen gjelder hele kirken.

Om vigsling uttaler Bispemøtet at «Innenfor fellesskapet av tjenester har noen tjenester det til felles at de er vigslede tjenester. Hver på sin måte er de satt inn under et særlig ansvar og en særlig forpliktelse. Vigslingen innebærer imidlertid ingen særskilt åndelig verdighet eller status utover det andre døpte har. Det som kvalifiserer de ulike vigslede tjenestene er ikke selve det å være vigslet, men den tjeneste det vigsles til. Sentralt i de ulike vigslingsliturgier står derfor omtalen av hva man vigsles til». Om vigsling til diakontjeneste uttaler Bispemøtet:

I Den norske kirke vigsles diakoner etter en egen liturgi, og slik vigsling er obligatorisk for å inneha fast stilling som diakon i en menighet. Slik framstår diakontjenesten i vår kirke entydig som en vigslet tjeneste, der "formaning og løftet i vigslingsliturgien er bestemmende for diakonens tjeneste og livsførsel" (Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner, § 6). Som vigslet medarbeider står diakonen under tilsyn av biskopen og er underlagt en særlig forpliktelse på kirkens læremessige grunnlag. Den norske kirke har i tillegg en del diakoniarbeidere som ikke tilfredsstiller kvalifikasjonskravene for vigsling.

Bispemøtet fastslår at det teologisk sett er ikke er forskjell på vigsling for diakon og prest, bortsett fra at det vigsles til to ulike tjenester. Dette medfører at «vigslingen er ikke vigsling til en generell status som vigslet, men vigsling til en spesifikk tjeneste. Dersom en går over fra en tjenestetype til en annen, må en vigsles til denne tjenestetype.»

I Gudstjenestepermen fra 1986 var alle vigslingsliturgiene for prest, kateket, diakon og vigsling til fast kirkelig tjeneste plassert på samme sted i høymessen: i forbindelse med forbønnen etter kunngjøringene etter prekenen. Men i Gudstjenesteboken (1996) ble vigsling til prestatjeneste flyttet til før prekenen, mens vigsling for kateket og diakon fortsatt er plassert etter prekenen, i forbindelse med forbønnen. Dette kan begrunnes med at prekenen som den nye presten holder, bør komme etter at vedkommende er vigslet til tjeneste. Plasseringen av vigslingsliturgien i gudstjenesten sier dermed noe om forkynnens sentrale plass i prestens tjeneste. Det er også vanlig at kateketer som vigsles preker under vigslingsgudstjenesten, men denne forskjellen kan oppfattes som et signal om prestatjenestens særlige ansvar for forkynnelsen i menigheten.

5.1 Vigsling til katekettjeneste i Den norske kirke

Forståelsen av tjenesten det vigsles til, beskrives i omtalen av tjenesten i liturgien for vigsling til den konkrete tjenesten. I fremstillingen i vigslingsliturgien beskrives tjenesten det vigsles til. Liturgiene for vigsling til prest, kateket og diakon begynner med en henvisning til det allmenne prestedømmet som vi har del i som døpte:

«I dåpen ble vi innlemmet i Guds folk, og vi ble alle vigslet til å være tjenere for Gud. For Skriften vitner om at hele Guds folk er et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk

som er Guds eiendom, for at vi skal forkynne hans storverk, han som kalte oss fra mørket til sitt underfulle lys. (1 Pet 2,9)»

Så følger den følgende beskrivelse av menighetens undervisningstjeneste i liturgien for vigsling til kateket:

Til det kall og de nådegaver Gud har gitt sin menighet, hører også tjenesten med å undervise i den kristne tro, så vi kan vokse i troen og grunnfestes i sannheten. I dag skal denne medarbeider på apostolisk vis under håndspåleggelse og bønn vigsles til kateket, med ansvar for menighetens undervisningstjeneste.

Undervisningstjenesten begrunnes i Guds kall og nådegaver som er gitt til menigheten. Tjenestens særpreget er å undervise i den kristne tro. I det tilsvarende leddet for vigsling til prest, henvises det til CA 5 om tjenesten som Gud har innstiftet med å lære evangeliet og meddele sakramentene. Skriflesningen i vigslingsliturgien sier også noe om profilen på de ulike vigslede tjenestene:

Prest	Kateket	Diakon
La oss høre hva Guds ord vitner om den hellige tjeneste .	La oss høre hva Guds ord vitner om den tjenesten som Gud kaller til i sin kirke .	La oss høre hva Guds ord vitner om den tjenesten som Gud kaller til i sin kirke .
Matt 28, 18-20 Joh 20,19-23 2 Kor 5,17-20 1 Pet 5,1-4	Matt 28, 18-20 2 Tim 3,14-17 2 Kor 5,17-20	Matt 28, 18-20 Matt 25,34-40 2 Kor 5,17-20

Alle liturgiene innleder med lesning av Misjonsbefalingen om å gjøre til disipler ved å døpe og lære å holde. Oppdraget er gitt av Kristus til hele kirken. Andre lesning profilerer de ulike tjenestene i forhold til hverandre: For presten leses om sendelse, åndstrustning og makt til å tilgi og fastholde synder. For kateketen om skriften som gir visdom og leder til frelse og er nyttig til å gi opplæring, tale til rette, hjelpe på rett vei og oppdra i rettferd. Her vektlegges sendelsen og mandatet fra Kristus for prestatjenesten, mens det for kateketens vedkommende pekes på skrifttrokap som grunnlag for opplæring og oppdragelse for det menneske som hører Gud til. Diakonens tjeneste profileres som en karitativ tjeneste for Kristus med henvisning til ”Det dere gjorde mot en av disse mine minste brødre, gjorde dere mot meg”. Tredje lesning er felles for alle tre grupper og handler om å være utsendinger for Kristus. Bare prestatjenesten har til slutt teksten fra 1. Peters brev om menigheten og dens hyrder. Formaningen og løftet i vigslingen er bestemmende for livsførselen til den som vigsles:

- Når Herren nå betror deg katekettjenesten i vår kirke, pålegger og formaner jeg deg*
- *at du i din forkynnelse og undervisning legger fram Guds ord klart og rent, som det er gitt oss i Den hellige skrift, og som vår kirke vitner om det i sin bekjennelse,*
  - *at du lærer og rettleder menighetens lemmer og alle søkende, så de kan lære Guds ord å kjenne og få kunnskap om hans vilje, og at du bærer dem fram for Gud i bønn og påkallelse med takk,*
  - *at du også selv av hjertet legger vinn på å leve etter Guds ord, og i studium og bønn trenger dypere inn i de hellige skrifter og den kristne tros sannheter.*
- NN, lover du for Guds åsyn og i denne menighets nærvær at du vil gjøre dette med troskap, men den nåde Gud selv vil gi deg?*

Katekettjenesten, slik den er tilrettelagt i Den norske kirke i dag, med egen vigslingsliturgi og obligatorisk vigsling, framstår på tilsvarende måte som diakontjenesten entydig som en vigslet tjeneste der «*formaning og løftet i*

vigslingsliturgien er bestemmende for kateketens og livsførsel», jfr. Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateketer, § 6. Som vigslet medarbeider står kateketen under tilsyn av biskopen og er underlagt en særlig forpliktelse på kirkens læremessige grunnlag.

Jan Ove Ulstein oppsummerer forståelsen av katekettjenesten slik i utredningen «Vigsling til kateket – til kva? Ei teologisk utgreiing av spørsmålet om kateketen høyrer med til ministerium eccleasticum» (Volda 2008): *«Det særøigne ved denne tenesta er no langt på veg avklara. Kateketen har ei fagleg sjølvstendig stilling, med ein tilnærma klar yrkesidentitet som leiar av undervisningstenesta i ein kyrkjelyd, med gudstenestelege funksjonar tilpassa kateketens speciale. Stillinga er nær ein profesjon, og dermed kandidat til det som er eitt av kriteria for vigsling/ordinasjon: livslang/varig teneste til ei stilling av permanent karakter. Det kan vidare argumenterast for at katekese er ein varig dimensjon ved kyrkja sitt oppdrag, både bibelsk motivert (Matt 28, Jesu gjerning) og frå reformasjonen (katekisme som vedkjenningskrift). I ei tid med spesialisering i arbeidsliv og kyrkje er kateketstillinga ein institusjonalisert og god måte å ta vare på det oppdraget. Det kan vidare argumenterast for at kateketen i lys av vigslingsrituala allereie er ei "ordinert stilling" (s.13-14).*

5.2 Vigslingens betydning for kateketene

I undersøkelsen «En gang kateket, alltid kateket?» var et av spørsmålene «Hva betyr vigslingen for deg i dag?». Kateketenes utsagn om vigslingens betydning var overveiende positive, og viste at vigslingen har en viktig funksjon for kateketers opplevelse av å stå i en viktig tjeneste og en opplevelse av å motta utrustning og støtte til tjenesten gjennom vigslingen. Mange av svarene ga uttrykk for at vigslingen har bidratt til en positiv opplevelse av å være kalt og innsatt i en viktig og verdsatt tjeneste som har et avklart mandat og står under biskopens tilsyn og oppfølging. Vigslingen ser ut til å ha en positiv, identitetsskapende og stabiliserende effekt for mange av kateketene. I de tilfeller opplevelsen av vigslingen var blandet eller negativ, ble det begrunnet med uklarhet rundt tjenesten og hva vigslingen egentlig innebærer. Kateketens gudstjenestelige funksjoner og tjenesteforståelsen berøres gjennom uttrykk som A og B-lag, maktkamp, embete/ lek tjeneste osv.

5.3 Hvilke av undervisningsstillingene er det naturlig å vigsle til?

Bispedømmerådene har oppgitt at det pr. januar 2014 arbeider ca. 130 vigslede kateketer i kirkelige undervisningsstillinger. Dette innebærer at bare om lag en fjerdedel av de som i dag er ansatt i kirkelige undervisningsstillinger i Den norske kirke er vigslede kateketer (130 personer av totalt ca. 500 årsverk). Andelen vigslede undervisningsmedarbeidere vil trolig bli enda lavere når de nye stillingene som ut fra årets opptrapping av bevilgning til trosopplæringsreformen blir opprettet.

Ut fra Bispemøtets vigslingsforståelse om at det som kvalifiserer de ulike vigslede tjenestene, er ikke selve det å være vigslet, men den tjeneste det vigsles til, er det naturlig å vurdere om vigsling til «*tjenesten med å undervise i den kristne tro [...] med ansvar for menighetens undervisningstjeneste*» bare skal omfatte personer som er kvalifisert i henhold til kravene i tjenesteordning for kateket.

I sin begrunnelse for vigsling av diakoner viser Bispemøtet til at Den norske kirke i tillegg har en del diakoniarbeidere som ikke tilfredsstiller kvalifikasjonskravene for vigsling. Bispemøtet sammenholder altså kvalifikasjonskrav med tjenesten det vigsles til. Tilsvarende er det naturlig å holde fast at vigsling til katekettjeneste er aktuelt for personer med godkjent kateketutdannelse. Dette bekrefter behovet for kateketer med et

høyt kompetansenivå (mastergrad) med kristendomskunnskap, pedagogikk og praktisk-kateketisk utdanning. I denne utdanningen inngår veiledet menighetspraksis og en vurdering av personlig egnethet for tjenesten. I vigslingen bekreftes kateketens kall og ansvar for menighetens undervisningstjeneste. Dette er å forstå som et helhetlig ansvar for å legge til rette for livslang læring i rammen av menighetens lærende fellesskap.

Vi har ovenfor anbefalt at katekettittelen brukes når det ansettes kvalifisert kateket i en lokal kirkelig undervisningsstilling. Dersom det ansettes en person med kateketkompetanse i en undervisningsstilling med annen tittel, bør også denne medarbeideren vigsles dersom tjenesten er av en art som gjør det naturlig.

Da katekettjenesten var under etablering på 70-tallet la Bispemøtet vekt på *vigslingens strukturskapende virkning* for tjenesten.⁹ For andre undervisningsmedarbeidere i fast stilling på minimum 50 prosent kan ordningen for «Vigsling til fast kirkelige tjeneste» brukes for å markere kirkens kall og innvielse når en medarbeider for første gang går inn i en slik tjeneste. Dette vil bidra til å synliggjøre at en ordnet undervisningstjeneste i menighetene er av avgjørende betydning for Den norske kirke i dag.

Nemnd for gudstjenesteliv drøftet i sak 9/12 om denne ordningen bør kalles noe annet enn vigsling, for å markere forskjellen på de ulike ordningene:

NFG har også drøftet spørsmålet om man ut fra dette bør bruke andre betegnelser som f. eks. innvielse, velsignelse, forbønn og sendelse om den ordningen som i dag heter «Vigsling til fast kirkelig tjeneste», og som prostene forestår.

Navnet må tydeliggjøre at dette er en engangshandling når en medarbeider for første gang går inn i kirkelig tjeneste og må ikke forveksles med ordningene for innsetting/ framstilling med forbønn som brukes når en medarbeider som allerede er vigslet tiltrer i en ny stilling.

Det er ønskelig at en større andel av de kirkelige undervisningsmedarbeiderne på sikt kan bli kvalifisert for vigsling til katekettjeneste. Dette kan gjøres ved aktiv bruk av ordningen for godkjenning av kateketer med annen utdanning for ansatte med kompetanse på masternivå, og ved å tilrettelegge for at medarbeidere kan ta videreutdanning mens de er i undervisningsstilling.

5.4 Veien til vigslet tjeneste?

Veien til prestetjeneste er et innføringsprogram for teologistudenter og andre som vurderer å bli prest i Den norske kirke. Utbyggingen av "Veien til prestetjeneste" med tre samlinger på ulike tidspunkt i prestestudentenes utdanning gir et signal om at biskopene prioriterer dette høyt og at vigsling til prestetjeneste er viktig. Ordningen er et samarbeid mellom biskopene gjennom Bispemøtet og lærestedene som utdanner til cand.theol. og er obligatorisk for å bli ordinert i Den norske kirke. VTP omfatter tre ordinasjonssamlinger samt stiftspraksis. Programmet skal:

- rekruttere, motivere og forberede til ordinasjon og prestetjeneste,
- utvide deltakernes kjennskap til Den norske kirke,
- gi deltaker og veiledningsbiskop anledning til å bli kjent med hverandre
- gi biskop som skal forestå ordinasjon, grunnlag for å prøve deltakerens skikkethet.

(Grunnregler for Veien til prestetjeneste § 1)

Ordningen er forankret i tjenesteordning for biskoper, § 8: «Biskopen beslutter om ordinasjon til prestetjeneste og vigsling til andre kirkelige tjenester, etter i samtale å ha funnet kandidatene skikket for tjenesten, og forretter så ordinasjons- eller

---

⁹ Bispemøtet (BM) sak 3a/77, punkt 7

vigslingshandlingen etter forordnet liturgi. Biskopen kan etablere en ordning for forberedelse til ordinasjon.»

En arbeidsgruppe nedsatt av Bispemøtet utarbeidet i 2004 et forslag til regelverk for Veien til prestedtjeneste. Utredningen omtaler i punkt 2.5.4 *Innføringsprogram for andre vigslende tjenester. Tverrfaglighet: «Arbeidsgruppen har i sine drøftelser berørt spørsmålet om også diakoner, kateketer og kantorer har behov for et praktisk-kirkelig innføringsprogram tilsvarende VTP. Behovet for tverrfaglighet er et viktig spørsmål i denne sammenheng. Arbeidsgruppen anser at disse spørsmålene faller utenfor gruppens mandat, men vil anbefale at biskopene og de angjeldende yrkesorganisasjonene fører saken videre.»*

På bakgrunn av likheten i vigslingsliturgi og biskopenes vektlegging av egnethetsvurderingen som viktig del av vigslingsforberedelsen, bør det vurderes å etablere en ordning for "Veien til vigslet tjeneste" i form av et mindre omfangsrikt opplegg i tilknytning til den praktisk-kirkelige utdanningen for de øvrige tjenestene som biskopen vigsler til. Dette kan gjerne tilrettelegges på en måte som ivaretar ønsket om tverrfaglighet, slik Bispemøtes arbeidsgruppe vektla i 2004. På denne måten kan biskopene gi et signal om at de ser alle de vigslede tjenestene som viktige for Den norske kirke. Vigslingsforberedelsen vil bli styrket og både den som skal vigsles og biskopen som vigsler vil ha bedre forutsetninger for å vurdere om det er grunnlag for vigsling. Målsettingene for VTP inkluderer også rekruttering, motivasjon og forberedelse for tjeneste, samt kjennskap til Den norske kirke. For de øvrige vigslede stillingene vil det derfor være naturlig å involvere arbeidsgiverlinjen for disse i opplegget.

Oppsummering, kapittel 5

- Katekettjenesten, slik den er tilrettelagt i Den norske kirke i dag, med egen vigslingsliturgi og obligatorisk vigsling, framstår entydig som en vigslet tjeneste der *«formanningen og løftet i vigslingsliturgien er bestemmende for kateketens og livsførsel»*, jfr. *Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateketer*, § 6. Som vigslet medarbeider står kateketen under tilsyn av biskopen og er underlagt en særlig forpliktelse på kirkens læremessige grunnlag.
- Vigsling til katekettjeneste er aktuelt for personer som er kvalifisert i henhold til kravene i tjenesteordning for kateket.
- Bispemøtet har slått fast at vigslingen er ikke vigsling til en generell status som vigslet, men vigsling til en spesifikk tjeneste. Dersom en går over fra en tjenestetype til en annen, må en vigsles til denne tjenestetypen.
- Det anbefales å bruke «Vigsling til fast kirkelige tjeneste» som innvielse til undervisningstjeneste for kirkelige undervisningsmedarbeidere i fast stilling på minimum 50 prosent for å markere kirkens kall til tjenesten.
- Navnet på denne handlingen foreslås endret for å markere forskjellen på de ulike ordningene.
- Det er ønskelig at en større andel av de kirkelige undervisningsmedarbeiderne på sikt kan bli kvalifisert for vigsling til katekettjeneste.

6. Undervisningsoppdraget i menighetens gudstjenesteliv

Katekumenatet har gjennom hele kirkens historie vært nært forbundet til menighetens gudstjenesteliv. Menigheten som lærende fellesskap gir gode muligheter for totalformidling der kunnskap og erfaringer hører sammen. Gudstjenesten har derfor en sentral plass i kirkens undervisning. I Plan for trosopplæring «Gud gir – vi deler» vektlegges dette på flere måter. *Gudstjeneste* en av elleve dimensjoner som

menighetene må utarbeide en strategi for hvordan de vil inkludere i sin lokale trosopplæringsplan. Disse dimensjonene danner en plattform for trosopplæringsarbeidet i menigheten. Planen anbefaler at ethvert tiltak i trosopplæringen skal ha tilknytning til menighetens gudstjenesteliv, enten i form av deltakelse i en gudstjeneste eller ved at gudstjenestelige elementer inngår i undervisningssamværene. I kapittel 4 om trosopplæringens oppbygging beskrives denne helheten slik: «Trosopplæringens breddetiltak skal stå i samvirke med menighetens gudstjenesteliv, barne- og ungdomsarbeid og den formidling og trosutøvelse som skjer i hjemmet.» Kirkens tro og tradisjon lever i gudstjenestens gjennom liturgier, tekster, sakramentene, forkynnelse og salmer. «Kristen tro i praksis» er et av tre aspekter som trosopplæringens innhold beskrives gjennom.

Gudstjenestens sentrale plass i kirkens undervisning gjør det naturlig og ønskelig med et tverrfaglig samarbeid om planlegging og gjennomføring av de gudstjenestene der menighetens undervisningsoppdrag på en særlig måte står i fokus. Dette samarbeidet vil involvere prest, undervisningsmedarbeider, kirkemusiker, andre ansatte og frivillige medarbeidere. Arbeidet med gudstjenesten i trosopplæringen gir gode muligheter for barn og unges medvirkning. Et slikt samarbeid er helt i tråd med gudstjenestereformens intensjoner om involvering i menighetens gudstjenesteliv.

Å forberede og tilrettelegge for barn og unges medvirkning i gudstjenestene vil være noe de fleste undervisningsmedarbeidere vil bli involvert i. Å medvirke under slike gudstjenester er en naturlig del av den helhetlige læringsvirksomheten som tjenesten innebærer. Omfanget og innholdet av gudstjenestearbeidet må fastsettes av arbeidsgiver i forståelse med den aktuelle medarbeideren og innarbeides i stillingsbeskrivelsen. Slik medvirkning skjer under ledelse av soknepresten eller forrettende prest.

Arbeidet med å integrere og synliggjøre undervisningsoppdraget i menighetens gudstjenesteliv kan føre til at undervisningsmedarbeidere får en tydeligere funksjon i og gjennomføring av gudstjenester. Det er ikke ønskelig at prestens rolle i kirkens undervisning blir mindre som en konsekvens av dette. Kateketens gudstjenestelige funksjoner vil ofte utøves i samarbeid med prest, men også som hovedansvarlig for å planlegge og å forrette gudstjenester, både i den lokale kirken og i forbindelse med leir og andre arrangement for barn og unge.

Gjeldende retningslinjer for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner fastslår i punkt 1.2 at «Kateketens og diakonens deltakelse og medvirkning ved gudstjenester og kirkelige handlinger skjer under ledelse av soknepresten eller forrettende prest, jf. Tjenesteordningens § 7. Dette er naturlig, ut fra den sentrale plassen forvaltningen av Ord og sakrament har i prestens tjenesteordning, at forrettende prest er ansvarlig for forordnede gudstjenester der kateketen eller andre undervisningsmedarbeidere medvirker. Når kateket/ undervisningsmedarbeider har hovedansvar for å planlegge og forrette gudstjenester, er det naturlig å tenke at dette ligger inn under sokneprestens ledelse av prestedtjenesten i soknet.

6.1 Sakramentsforvaltning

Om sakramentsforvaltning og kirkelige handlinger ga Bispemøtet i sak 03/10 følgende vurderinger:

Sakramentene dåp og nattverd er Guds gaver til kirken og forrettes derfor i menighetens fellesskap. Sakramentsforvaltningen ivaretas derfor av personer som kirken har gitt fullmakt og vigslet til denne oppgaven. I vår kirke er denne oppgaven tillagt prestedtjenesten som bærer av tjenesten med å "lære evangeliet og meddele sakramentene" (CA V). Bortsett fra nøddåp, som kan forrettes av enhver kristen om det er nødvendig, kan biskopen på visse betingelser gi andre egnede personer fullmakt til å

forrette dåp og nattverd, på ansvar og under tilsyn av en prest (Tjenesteordning for biskoper § 10). I vår kirke er diakoner gitt generell adgang til å forrette nattverd i forbindelse med soknebud (Retningslinjer for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner, pkt. 3.2.1). Bispemøtet ser ikke grunnlag for å gjøre endringer på dette punktet.

Ungdommens kirkemøte uttalte i sak UKM 08/11 om nattverdforvaltningen i Den norske kirke:

«UKM 2011 er glad for at sakramentsforvaltning (særlig nattverd), har fått en sentral plass på ungdomsgudstjenester og leirer. Dette medfører praktiske utfordringer. Vi vet at det ofte er vanskelig å få ordinerte prester til å praktisk gjennomføre dette. UKM 2011 ber om at Bispemøtet i Den norske kirke ser på muligheten for at diakoner og kateketer i utvidet grad får dispensasjon til å forrette nattverd.»

Ved behandling av sak KM 4/08: Evaluering av godkjenningsordning for personer uten cand.theol.-grad ga komiteen følgende merknad:

5. Komiteen merker seg at Kirkerådet har vedtatt å utrede en ordning med utgangspunkt i den anglikanske kirkes "Local Ordained Ministry" og "Ordnungsgemäss berufen" i VELKD (De lutherske landskirker i Tyskland). Komiteen ser positivt på dette og vil samtidig foreslå at Kirkerådet vurderer muligheten for en ordning med ungdomspastor (jf. Ungdomstinget i Agder og Telemark bispedømme sak 05/08). En slik stilling kan ha et lavere krav til kompetanse, for eksempel en bachelor-grad, og kan være en prestestilling med begrensede fullmakter, og med veiledning fra en prest i en vanlig prestestilling.

Kirkerådet fulgte dette opp gjennom sak KR 51/10 *Lokal presteteneste - utgreiing av nye ordningar*. Utredningen anbefaler ikke en ordning med ungdomsprest med bachelorkompetanse, men fremmer forslag om ulike typer assisterende prestetjeneste som har utgangspunkt i de kirkerettslige rammene som finnes i § 10 i tjenesteordning for biskoper.

Gjeldende retningslinjer for kateketens og diakonens gudstjenestelige funksjoner slår fast at kateketens tjeneste ikke omfatter forvaltning av sakramentene (punkt 2.1.3). Bispemøtet knytter forvaltningen til ord og sakrament til prestetjenesten i sak BM 03/10:

CA V beskriver en tjeneste preget av to konkrete oppgaver ("lære evangeliet og meddele sakramentene") som i vår kirke har vært sammenfallende med de sentrale oppgaver i prestetjenesten. Selv om prestene tidvis har vært tillagt mange andre oppgaver, har det alltid vært disse to oppgavene som har vært identitetsbestemmende for presteyrket. Bispemøtet mener at det også i vår situasjon er mest nærliggende å oppfatte prestetjenesten som videreføringen av den særskilte tjeneste som omtales i CA V og i Den norske kirkes Gudstjenestebok, del II. Dette dreier seg om hva som identitetsbestemmer prestetjenesten, og betyr ikke at prester dermed skulle ha en eksklusiv rett til å utføre alt som hører inn under forkynnelse og sakramentforvaltning.»

Kirkens undervisningstjeneste er i denne utredningen beskrevet som en helhetlig virksomhet som springer ut av kirkens oppdrag med å gjøre disipler gjennom «å døpe dem og lære dem å holde». Læring i kirken skjer gjennom en totalformidling der vi lærer kunnskap om troen og av troen slik den formidles gjennom Ord og sakrament i menighetens fellesskap. Begrunnet i en helhetlig forståelse av læring i kirken og i menighetens behov for sakramentsforvaltning, bør det vurderes det om det er tjenlig at sakramentsforvaltning kan inngå i en vigslet katekettjeneste. Vigslet kateket har praktisk-kirkelig utdanning der gudstjenestep praksis og undervisning i liturgiske fag inngår. Kateketen har i forbindelse med vigslingen vært gjenstand for biskopens egnethetsvurdering og står under biskopens særskilte tilsyn. Kateketens

sakramentsforvaltning kan enten forankres i biskopens tilsyn sakramentsforvaltning og forkynnelse, jfr. Tjenesteordning for biskop, § 1, annet ledd eller som en fullmaktsordning begrunnet i § 10.

Behovet for nattverd på ungdomsgudstjenester og leir, som Ungdommens kirkemøte har tatt opp i UKM sak 08/11, og vurderingen av en ordning med ungdomspastor (sak KM 04/08 og KR 51/10) kan imøtekommes ved at biskopen gir fullmakt til at menighetspedagoger, andre undervisningsmedarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere kan forrette nattverd ved bestemte anledninger i et avklart omfang, jfr. tjenesteordning for biskop, § 10.

Kateketens og andre undervisningsmedarbeideres gudstjenestelige funksjoner skal være knyttet til gudstjenester der undervisningsoppdraget på en særlig måte står i fokus. En må være oppmerksom på faren for at kateketer, som i kraft av sin vigsling kan forrette gudstjenester og forvalte sakramentene, kan få en forskyvning i retning av mer gudstjenesteoppgaver på bekostning av pedagogisk ledelse, utviklingsarbeid og utøvende undervisning. I følge gjeldende retningslinjer for kateketens gudstjenestelige funksjoner, skal omfanget av kateketens medvirkning ved gudstjenester fastsettes i stillingsbeskrivelsen for den enkelte medarbeider.

Oppsummering, kapittel 6

- Gudstjenestens sentrale plass i kirkens undervisning gjør det naturlig og ønskelig med et tverrfaglig samarbeid om planlegging og gjennomføring av de gudstjenestene der menighetens undervisningsoppdrag på en særlig måte står i fokus.
- Begrunnet i en helhetlig forståelse av læring i kirken og i menighetens behov for sakramentsforvaltning bør det vurderes hvorvidt det vil være tjenlig at sakramentsforvaltning kan inngå i en vigslet katekettjeneste.
- Behovet for nattverd på ungdomsgudstjenester og leir kan imøtekommes ved at biskopen gir fullmakt til at menighetspedagoger, andre undervisningsmedarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere kan forrette nattverd ved bestemte anledninger i et avklart omfang, jfr. tjenesteordning for biskop, § 10.
- Omfanget av kateketens og øvrig undervisningsmedarbeideres medvirkning ved gudstjenester skal fastsettes i stillingsbeskrivelsen for den enkelte medarbeider.

7. Tjenestedrakt for vigslede undervisningsmedarbeidere

I forbindelse med utredningen av *Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster* har både Bispemøtet og Kirkemøtet lagt til grunn at stola er vigslingstegnet i Den norske kirke.

Når det gjelder liturgisk drakt for diakon, mener Bispemøtet at egenarten til diakontjenesten som vigslet stilling tilsier at diakonen bærer skråstilt stola og at dette bør gjelde tilsvarende for kateketer og kantorer. Det er Kirkemøtet som fastsetter liturgisk drakt for diakoner, kateketer og kantorer, og som eventuelt må gjøre vedtak om bruk av skråstilt stola for disse tjenestegrupper før dette kan tas i bruk.(BM sak 03/10)

Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) drøftet spørsmålet om stola for diakoner, kateketer og kantorer i sak 09/12 Skråstola for diakoner, kateketer og kantorer. Fra protokollen gjengis følgende kommentarer og vedtak:

NFG vil fremheve at stola er det avgjørende tegnet på vigsling, forstått som vigsling ved en biskop til en livslang tjeneste og hvor den vigslede står under biskopens tilsyn. En alba er å forstå som en hvit dåpsdrakt som alle døpte i prinsippet kan bære, men som bæres sammen med stola som vigslingssymbol. I dag har verken kateketer, diakoner eller kantorer noe liturgisk draktsymbol på vigsling.

Spørsmålet om andre grupper enn diakoner skal bære skråstola, henger sammen med spørsmålet om hvilke tjenestegrupper som vigsles av en biskop til en livslang tjeneste.

NFG tilrår:

- 1. At skråstola innføres som tegn på at diakoner er vigslet av en biskop til en livslang tjeneste og står under biskopens tilsyn. Selv om kateket- og kantortjenesten ikke er utredet slik diakontjenesten er, bør ikke dette hindre at Kirkemøtet i 2013 vedtar innføring av skråstola for diakoner.*
- 2. Under forutsetning av at biskopene i Den norske kirke vigsler kateketer og kantorer til en livslang tjeneste og de står under biskopens tilsyn, bør også disse bære skråstola. Om disse derimot ikke vigsles til en slik tjeneste, bør de ikke bære skråstola.*
- 3. Kateket-tjenesten og kantortjenesten utredes nærmere.*

På denne bakgrunn ba Kirkerådet om «at kateket- og kantortjenesten utredes med sikte på bruk av stola som del av liturgisk drakt for vigslede medarbeidere» (KR-012/12). I Kirkemøtets saksdokument om innføring av skråstola for diakoner (KM sak 08/13) står følgende om bruk av stola:

Liturgisk tjenestedrakt i Den norske kirke i dag

I liturgisk sammenheng betyr det latinske ordet stola et langt og relativt bredt bånd som henger over nakke eller skulder og som inngår som del av en liturgisk drakt for visse vigslede tjenestegrupper. I Den norske kirke ble stolaen (gjen-)innført som en del av den nye prestedrakten som ble innført ved kgl. res. av 30. mai 1980 og Kirkedepartementets rundskriv av 4. februar 1981. Da hadde stolaen ikke vært en del av den liturgiske drakten for prester i Den norske kirke siden 1536.

Innenfor den verdensvide kirken bæres stola av vigslede tjenestegrupper som biskoper, prester og diakoner innenfor den romersk-katolske kirke, metodistkirken og i anglikanske, presbyterianske, lutherske og andre protestantiske kirker. Også innenfor de ortodokse kirkene bærer biskoper, prester og diakoner ulike former for stolaer, som for biskop og prest kalles epitachelion (for prest/biskop) og for diakon orarion, ofte i en lang og "fordoblet" utgave.

I Den norske kirkes Retningslinjer for bruk av liturgiske klær, pkt 1.3, heter det at "Stola godkjent til bruk i Den norske kirke er et farget bånd med bredde 8-12 cm, som bæres slik at stolastolpene henger rett ned". Denne rettstilte stolaen henger altså rett ned fra begge skuldrene, på fremsiden av presten eller biskopen.

En skråstilt stola (skråstola) derimot, henger bare over venstre skulder og går på skrå – både på fremsiden og baksiden av personen – og stolastolpene samles på høyre hofte slik at endestykkene henger ned på høyre side. Skråstilt stola/skråstola er i dag ikke omtalt i Retningslinjer for bruk av liturgiske klær, men finnes i mange andre kirker, og bæres stort sett alltid av diakoner.

Det ble presisert i retningslinjene at prester ikke skulle bære "stola i kryss". Det betyr at stolastolpene ikke skal krysse hverandre på fremsiden, ved hjelp av singulum, slik det tidligere var vanlig i katolsk tradisjon hvor biskopen bar rettstilt stola, presten bar stola i kryss og diakonen bar skråstilt stola. Denne måten å bære stola på har også vært vanlig i den svenske kirke. Den romersk-katolske kirken hadde allerede med

liturgireformen etter Andre Vatikankonsil på 1960-tallet gått bort fra praksisen med at prester skulle bære stola i kryss - til forskjell fra biskopene, som bar rettstilt stola. Dermed understreket denne kirken at også en biskop, liturgisk sett, er prest. Diakoner bærer imidlertid fortsatt skråstilt stola i den romersk-katolske kirken, noe som også er en svært gammel kirkelig tradisjon.

På bakgrunn av en forståelse katekettjenesten som en vigset tjeneste, skal kateket bruke alba med stola som liturgisk bekledning. Begrunnelsen for dette er at stola er vigslingstegn i vår kirke og bør derfor brukes av alle de vigslede stillingene. (Jfr. BM 3/10).

Undervisningsmedarbeidere som er vigset/ innviet til fast kirkelig tjeneste bruker enkel hvit kappe eller «høvelig sivil drakt» ved utføring av gudstjenestelige funksjoner. Dette innebærer ingen endring i forhold til gjeldende retningslinjer.

Bispemøtets uttalelse i sak BM 03/10 kan forstås som at andre tjenester enn prest skal bruke skråstola. Bispemøtet gir ingen begrunnelse for dette. I en økumenisk sammenheng kan skrå stola bli oppfattet som et uttrykk for at katekettjenesten er en type diakontjeneste. De siste årenes avklaring av tjenestestrukturen i Den norske kirke har avvist tanken om samlediakonatotet som en modell som svarer på vår organisering av de kirkelige tjenestene.

Beskrivelsen av arbeidet med tjenesteforståelsen i Den norske kirke i kapittel 2, viser at det også er mulig å forstå det slik at kateketens vigsling innebærer å ha del i tjenesten med å føre mennesker til tro gjennom å lære evangeliet og forvalte sakramentene.

Hvorvidt kateketens stola skal være rettstilt eller skrå, må vurderes i forhold til tjenestens egenart og forankring. Kapittel 3 i denne utredningen viser at en vigset katekettjeneste både kan forankres i det allmenne prestedømme og tjenesten med å lære evangeliet og forvalte sakramentene..

Når det gjelder utforming av stola for kateket, må den være i de fire kirkeårsfargene. Aktuelle symboler kan være Bibel med kors, lys eller lykt (jfr. «Ditt ord er en lykt for min fot...») eller aks som symbol på vekst og modning.

Oppsummering

- Undervisningsmedarbeidere som er vigset/ innviet til fast kirkelig tjeneste bruker enkel hvit kappe eller «høvelig sivil drakt» ved utføring av gudstjenestelige funksjoner. *Dette innebærer ingen endring i forhold til gjeldende retningslinjer.*
- På bakgrunn av en forståelse katekettjenesten som en vigset tjeneste, foreslås det at kateket bruke alba med stola som liturgisk bekledning.

8. Høringsspørsmål

1. Stillingsstruktur og kompetansekrav for kirkelige undervisningsmedarbeidere

- a) Ivaretar den etablerte stillingsstrukturen innen kirkelige undervisning som er beskrevet i kap 4.2 tilstrekkelig rammeverk og fleksibilitet for arbeidstakere og arbeidsgivere?
- b) Har høringsinstansen kommentarer til gjeldende kompetansekrav for kateket og menighetspedagog? (Jfr. kap 4.2 og 4.5)
- c) Hvordan stiller høringsinstansen seg til vurderingen om å ikke etablere en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner for

katekettjeneste utover de eksisterende godkjenningskrav for kateket med annen relevant utdanning på mastergradsnivå? (Jfr. kap 4.6)

d) Andre kommentarer til innholdet i kapittel 4:

2. Vigsling

- a) Vigsling til katekettjeneste fastholdes som obligatorisk ordning for personer som er kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskrav for kateketer og tilsatt i fast undervisningsstilling på minimum 50 prosent. (Jfr. kap 5.3) Har høringsinstansen synspunkt på dette?
- b) Det anbefales å bruke ordningen for «Vigsling til fast kirkelig tjeneste» som innvielse til undervisningstjeneste for andre kirkelige undervisningsmedarbeidere i fast stilling på minimum 50 prosent. (Jfr kap 5.3) Har høringsinstansen synspunkt på dette?
- c) Hvordan stiller høringsinstansen seg til vurderingen fra Nemd for gudstjenesteliv om å endre benevnelsen på ordningen for «Vigsling til fast kirkelige tjeneste»? (Jfr kap 5.3) Hva mener høringsinstansen denne ordningen i så fall bør hete?
- d) Hvordan vurderer høringsinstansen behovet for å etablere en ordning for «Veien til vigslet tjeneste»? (Jfr. kap 5.4)
- e) Andre kommentarer til innholdet i kapittel 5:

3. Sakramentsforvaltning (Jfr. kap.6)

- a) Hvordan vurderer høringsinstansen spørsmålet om hvorvidt sakramentsforvaltning kan inngå kateketens tjeneste, i gudstjenester der undervisningsoppdraget på en særlig måte står i fokus?
- b) Hvordan vurderer høringsinstansen tjenligheten av at menighetspedagoger, andre undervisningsmedarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere kan forrette nattverd ved bestemte anledninger eller i et avklart omfang, jfr. tjenesteordning for biskop, §10, slik det er foreslått i KR sak 51/10.
- c) Andre kommentarer til innholdet i kapittel 6:

4. Tjenestedrakt (Jfr. kap.7)

- a) Utredningen foreslår at vigslet kateket skal bruke alba med stola som liturgisk bekledning. – Hvordan stiller høringsinstansen seg til dette?
- b) Bør stola for kateket være rettstilt eller skrå? Hvordan begrunner høringsinstansen dette?
- c) Har høringsinstansen andre innspill til utforming av stola for kateket når det gjelder farger og symboler?
- d) Andre kommentarer til innholdet i kapittel 7:

5. Andre kommentarer

Har høringsinstansen andre kommentarer til høringsdokumentet? (Skriv henvisning til side og avsnitt kommentaren omhandler.)